

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Nikola Machová

Výživné mezi rozvedenými manželi s přihlédnutím k judikatuře

Diplomová práce

Olomouc 2018

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Výživné mezi rozvedenými manželi s přihlédnutím k judikatuře** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“*

V Ostravě dne 31. prosince 2018

Bc. Nikola Machová v.r.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala paní JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za vynikající vedení při psaní diplomové práce, za její cenné rady, připomínky, ochotu a velkou trpělivost, kterou mi věnovala.

Další poděkování patří mému manželovi, rodičům a ostatním členům rodiny za velkou podporu, trpělivost a pomoc při mém studiu.

Bc. Nikola Machová

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Výživné rozvedeného manžela – pojem a význam	10
1.1 Vývoj právní úpravy výživného	10
1.2 Hmotněprávní úprava výživného rozvedeného manžela v OZ	13
1.3 Procesněprávní úprava výživného rozvedeného manžela	14
1.4 Pojem výživné a jeho zásady	15
1.4.1 Pojem vyživovací povinnost a její úrovně	15
1.4.2 Zásady vyživovací povinnosti	20
2. Vzniku nároku na výživné rozvedeného manžela	22
2.1 Podmínky vzniku nároku	22
2.2 Dohoda manželů o výživném	29
2.2.1 Odbytné	31
2.2.2 Rozhodnutí soudu	31
2.3 Zánik práva na výživné	32
3. Tzv. Sankční výživné	34
4. Procesní souvislosti s přihlédnutím k judikatuře	38
4.1 Úvod do procesních souvislostí	38
4.2 Judikatura	39
4.2.1 Rozhodnutí Okresního soudu ve Zlíně	39
4.2.2 Rozhodnutí Okresního soudu v Jihlavě	40
4.2.3 Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci	41
4.2.4 Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě	42
5. Shrnutí	45
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	48
Literatura	48
Monografie	48
Komentáře	48
Právní předpisy	49

Odborné časopisy	49
Judikatura	50
Internetové zdroje	50
Abstrakt	51
Abstract.....	52
Seznam klíčových slov	53
Keywords.....	53

Seznam použitých zkratk

Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SJM	Společné jmění manželů
TČ	Trestný čin
ZMed	Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZRegP	Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSPO	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma výživné mezi rozvedenými manželi s přihlédnutím k judikatuře. Myslím si, že je toto téma velice specifické, i když v OZ jsou o něm pouze 4 ustanovení, ale jak je vidět, je toto téma velice diskutováno ze strany společnosti, nejčastěji rozvádějící se, a mnoho lidí vůbec neví, že takový institut – výživné rozvedeného manžela – se v našem právním systému vyskytuje, ani jak je možné jej uplatnit.

V dnešní době se institut manželství nejeví jako podstatný status ve společnosti a i ze statistických informací vyplývá, že skoro polovina manželství se nakonec rozvede. Zde se nám naskytla otázka, v jakém vztahu jsou manželé po rozvodu? Mají mezi sebou nějaká práva a povinnosti? Může se rozvodem manželství dostat jeden z manželů do existenčních problémů a je zde nějaká možnost pomoci či dokonce právní nárok na druhého manžela?

Rodinné právo je právním odvětvím, které nás určitým způsobem ovlivňuje a působí na nás. Ať už žijeme v jakémkoliv prostředí a jsme různě vychováváni. Je podstatné, že rodinné právo má svůj osobitý charakter, působí na nás určité citové a materiální hodnoty a morální zásady vůči své rodině, a proto se nás všech více dotýká.

Manželství jako určitá forma, ať už společenská či právní, se v naší historii vyskytuje od nepaměti a je jedním z pilířů našich kulturních dějin. Během let se vývoj a postavení manželství měnil, tak jako se měnila vzájemná práva, povinnosti a postavení manželů nebo práva a povinnosti k dětem a ostatním příbuzným. Jeden prvek však byl pro manželství stálým, a to založit rodinu, vychovat děti a upravit si vzájemně majetkové vztahy.¹ Založení rodiny a následná výchova dětí pak formuje obraz dnešní společnosti. Každý jsme vychováváni v jiných podmínkách a naše chování a pohled na život se může měnit, ale základy položené právě ve výchově nás formují do budoucna a jistota stabilního zázemí rodiny tyto základy může upevňovat.

V minulosti bylo manželství uzavíráno na základě dohody rodičů za účelem zvětšování majetku, výhodnějšího postavením těhotenství nevěsty aj. V dnešní době by již tyto dohody ztrácely smysl, jelikož do manželství lidé vstupují ze svobodné vůle. Rozhodnutí vstoupit do manželství tak nemusí být podmíněno majetkovým prospěchem (dědění, získání bytu), ani těhotenstvím, dokonce ani pro získání lepšího postavení. V dnešní době je

---

¹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. XIII.

manželství obrazem emocí, společných prožitků a vizí ve společnou budoucnost. I to však může způsobovat častokrát manželství a velkou rozvodovost dnešní doby.²

Jak tvrdí Kovářová³ pro udržení naší vnitřní rovnováhy, abychom vydrželi všechny nepřízně, je důležité, abychom byli jako židle se čtyřmi nohami *rodinou, přáteli, prací a koníčky*. Zákonodárce tak právně upravil pojem rodiny, který je v České republice vnímán jako institut manželství, které tradičně vzniká mezi mužem a ženou. Manželství je upraveno § 655 a násl. OZ a je právní úprava kogentní s ohledem na změny ve statusových poměrech osob. Manželství je v zákoně definováno v § 655 jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonným způsobem, jehož hlavním účelem je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc*.“⁴ S ohledem na výše zmíněný historický vývoj a dnešní povědomí je pojem manželství rozšířen i o základní zásady, které by manželství mělo naplňovat, ať už se jedná o dobrovolnost, monogamii, rovnost, solidaritu, autonomii vůle, nerozlučitelnost aj.⁵ V dnešní době máme na našem území zákonem stanovené i společné trvalé společenství dvou partnerů stejného pohlaví. Jedná se o registrované partnerství dle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Toto partnerství má pak v mnoha věcech shodné znaky s manželstvím dle OZ.

Bohužel v dnešní době již institut manželství není tak často využíván. Můžeme to tvrdit nejen z nerostoucího počtu uzavíraných manželství, ale také velmi velké rozvodovosti, která v roce 2017 činila 47%⁶. Lidé raději žijí delší dobu single nebo v nesezdaném soužití, jelikož jim toto postavení může pomoci při získávání dávek sociální pomoci.

Zákonodárce s ohledem na povahu institutu a zásady, které manželství upravují nelze nijak vymáhat dodržování povinností, jež si manželé navzájem slíbili. Právě při porušení těchto slibů (ať již neúcta, nevěra aj.) je pak při hlubokém rozvratu manželství a již nemožnosti společného soužití rozvod jedinou možností jak ukončit manželství. Jedná se tedy o legální způsob ukončení manželství, který je hmotně-právně i procesně-právně upraven. Rozvod je velkým zásahem do společenského života rodiny, jelikož dochází k legálnímu

---

² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 14.

³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 14.

⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, podle § 655.

⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 43 - 44.

⁶ Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad [CZ], 21. března 2018 [cit. 18. prosince 2018]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/pohyb-obyvatelstva-rok-2017?fbclid=IwAR241FTBLjaWkIa4j_hh-BFF1BR26h6Fqn4KU75PNyWYD6tlePs-ImkNfu0>.

zrušení některých vztahů a musí dojít k vypořádávání vzájemných práv a povinností, které měli manželé za doby trvání mezi sebou navzájem. S ohledem na častý aspekt viny, křivd a lži nemusí rozvod probíhat na základě dohody manželů. V případech sporu pak nastupuje soud, jako autoritativní orgán, které musí o sporu rozhodnout. Právě příkladem takového sporu je i výživné rozvedeného manžela.

Cílem mé práce je tedy poskytnutí analýza právní úpravy vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi, její vznik, zánik, rozsah, možnosti náhrady tohoto institutu a samotné trvání této vyživovací povinnosti.

Cílem mé práce je tedy provést rozbor norem upravujících výživné mezi rozvedenými manželi z hlediska jejich aplikovatelnosti při zhodnocení toho, zda prostřednictvím jejich aplikace lze dosáhnout naplnění jejich účelu či nikoli.

Diplomovou práci budu zpracovávat z právního pohledu s využitím vědecké metody analýzy právních norem – čili rozbořem právní normy, jednotlivých jejích prvků a možných provázání v OZ a jiných platných právních předpisech. Dále využívám historické právní komparace. Mým výkladovým cílem je cíl objektivně recentní, byť s přihlédnutím k tomu, že právní úprava, jejíž analýza je předmětem mé práce, je stále ještě poměrně nová, využiji i výklad subjektivně historický.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, které obsahují podkapitoly a práce zahrnuje také popisné prvky a pár ukázek z praxe soudu. V případě struktury textu postupuji od obecného ke konkrétnímu. V úvodu jsem se jen okrajově zmínila o institutu manželství, jeho vnímání ve společnosti v dnešní době a bohužel i jeho koncům, následně pak v první kapitole plynule navazuji na samotný pojem výživného rozvedeného manžela. První kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol, kde se věnuji vývoji právní úpravy výživného, následně hmotněprávní a procesní úpravě a nakonec samotnému pojmu výživného. Druhá kapitola pak je tvořena třemi podkapitolami a dvěma pod-podkapitolami. Její náplní bude samotný hmotněprávní rozbor vzniku a zániku nároku na výživné. V následující kapitole se zaměřuji na speciální institut tkz. sankčního výživného. Předposlední kapitola analyzuje sledovaný institut na jednotlivých rozhodnutích okresních soudů jejich rozhodující praxi v rámci případů výživného rozvedeného manžela. Poslední kapitola shrnuje poznatky, které jsem zjistila při práci s judikaturou okresních soudů. Vzhledem k tomu, že je k dané problematice přistupováno rozdílnými pohledy, využila jsem pro zpracování klíčové komentářové prameny. Pro lepší pochopení a uchopení tématu jsem vycházela z obecné části zabývající se výživným a následně pak samotný institut výživné rozvedeného manžela § 760 - § 763 OZ. Dále jsem pak využila ZOR a další publikace, které se věnují právu rodinnému.

1. Výživné rozvedeného manžela – pojem a význam

Vyživovací povinnost mezi manželi po rozvodu není českému právnímu řádu neznámým institutem, ale ze své povahy jej lze považovat za institut velice specifického charakteru. Jeho účel je přitom velice prostý, a to, upravit nevyvážené ekonomické příležitosti a schopnost se žít po skončení manželství, které však tuto nevyváženost shledává původ právě v průběhu manželství.⁷

V průběhu let se pohled na tento institut vyvíjel, primárně se měnily názory na jednotlivé podmínky a příčiny vzniku výživného mezi rozvedenými manželi. Do popředí se dostávala vina za rozpad manželství či jiné morální aspekty druhého manžela.

Současná právní úprava se již zamýšlí nad přesně vymezenými podmínkami pro vznik nároku, které by měly lépe zohlednit faktický a právní stav manželů v době po rozvodu.⁸

1.1 Vývoj právní úpravy výživného

V minulosti zásadně platilo to, že ten, kdo vede rodinu, má „nad ní moc“, tak ten má i povinnosti postarat se o výživu členů této rodiny, za předpokladu že je schopen. V případě, že by nebyl, přecházela tato povinnost na další členy rodiny. Historicky ale byla možnost vyživovací povinnosti ovlivněna okolnostmi dané doby, ať už nerovného postavení mužů a žen, rozlišování původu dětí, rolí v rodině či zavinění rozpadu manželství.⁹

První zmínka ohledně výživného – tehdy uváděného jako alimenty se objevila již u Summerů. Obsahoval jej nejstarší zákoník Ur – Nammu, který je datován do druhého tisíciletí př.n.l. a to v takové podobě, že v případě, že se rozvede muž se ženou, je jí povinen vyplatit jednu minu stříbra.¹⁰

Další zmínky o výživném pak můžeme nalézt v období císaře Františka I., který vydal císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský.¹¹ Již v tomto patentu je jasně daná úprava výživného po rozvodu manželství. Toto tvrzení můžeme opřít o ustanovení

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 464.

⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 237.

⁹ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍKOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 165.

¹⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 16.

¹¹ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, dostupný na *ASPI* [právní informační systém], [cit. 24. října 2018].

zvláštní části hlavy dvacáté osmé – o svatebních smlouvách. Svatební smlouvy se týkaly jmění, které se vázalo k manželskému svazku. Jednalo se převážně o věno, obvěnění, jitřní dar, společenství statků, dědické posloupnosti, vdovského platu aj. Po rozvodu manželů se pak musela upravit jejich vzájemná práva a povinnosti i vůči těmto svatebním smlouvám. Tyto případy byly upraveny v § 1263 až § 1266. Příkladem nám budiž znění § 1264 a to že: „Bylo-li však soudcovským rozsudkem uznáno na rozvod a nemá-li žádná nebo má-li každá strana vinu na rozvodu, může jeden nebo druhý manžel žádati, aby svatební smlouvy byly prohlášeny za zrušené; při tom má se soud vždy pokusiti o narovnání (§ 108). Je-li jedna strana bez viny, má táž na vůli žádati pokračování nebo zrušení svatebních smluv, nebo podle okolností přiměřenou výživu.“¹² Z výše citovaného ustanovení jasně vyplývá, že i zde mohl soud, na návrh oprávněného manžela, uložit povinnost na přiměřenou výživu. Na území České republiky pak byl schválen zákon Národním shromážděním České republiky, a to zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb., a to konkrétně v § 34. V něm se spojovalo právo na výživné rozvedeného manžela s otázkou viny na rozvratu manželství. Klíčové prvky viny a nevinu bývalého manžela na rozvratu manželství ještě v dnešní době můžeme vidět například v polském, rakouském nebo nizozemském právu.¹³

Naši zákonodárci tuto subjektivní okolnost viny rozvratu manželství opustili a již od roku 1964 byl přijat Národním shromážděním Československé socialistické republiky zákon o rodině s č. 94/1963 Sb., který upřednostňoval objektivní hledisko a to, že o přiznání výživného rozhoduje neschopnost rozvedeného manžela se sám živit.¹⁴

V zákoně o rodině byl pojem výživného upraven v § 92 až § 94, kde tato část nesla označení příspěvek na výživu rozvedeného manžela. Poskytování tohoto příspěvku bylo původně zákonem omezeno na dobu pěti let. Vzhledem k této časové lhůtě se na tento příspěvek z pohledu praxe, teorie a dané doby hledělo na jakousi výjimku. Jestli si oprávněný manžel nebyl schopen sám živit ani po uplynutí této doby, mohl vznést návrh na soud a ten za určitých okolností mohl dobu prodloužit (i na neomezený čas). Tato neschopnost se samostatně živit převládala u žen po rozvodu, kdy ty ženy, které se staraly o děti, neměly možnost po dobu pěti let získat dostatečnou ekonomickou samostatnost a stabilitu.¹⁵

---

¹² Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, dostupný na *ASPI* [právní informační systém], [cit. 24. října 2018].

¹³ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 24. října 2018]. 598 s. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >, s. 187.

¹⁴ Viz. poznámka 7

¹⁵ článek Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998 Králíčková, Právní rozhledy 1998.

Výživného se užívalo ve dvou směrech. Prvním byla povinnost vyživovat, čili poskytnout druhé osobě za účelem výživy nějaký majetkový soubor, který dostávala. Druhá rovina pak bylo právo na výživné. Pro uplatnění práva byla stanovená určitá kritéria a postupy, které nám určily rozsah požadovaného výživného.¹⁶

Zákon o rodině byl několikrát novelizován. Novela č. 132/1982 nám například zrušila časové omezení práva na vyživovací povinnost. Nově se zde také objevila možnost zprostit se vyživovací povinnosti jednorázovým plněním. S ohledem na závažnost tohoto plnění a i toho, že se již jedná o vztah po rozvodu, kdy již manžele nespojovalo takřka nic, byla vyžadována písemná podoba této smlouvy.¹⁷

Samotný zákon o rodině vycházel z pojetí, že rozvodem manželství všechny osobní a právní vztahy mezi manželi zanikají a následně je každý z manželů povinen hradit si své potřeby sám a institut výživného rozvedeného manžela byl prvek výjimečné povahy. Do přijetí novely č. 132/1982 Sb. se manžel, který si nebyl schopen sám hradit své vlastní potřeby, mohl domáhat příspěvku pouze na nutnou výživu. Až po této zmíněné novele byla provedena změna v § 92, kdy bylo vyhověno praxi a dlouhodobým připomínkám a následně byl rozsah vyživovací povinnosti určen širěji, a to v rozsahu nároku na přiměřenou výživu a to tak, aby výživné zabezpečovalo všestranně důstojný život oprávněného rozvedeného manžela.¹⁸

Velká novela zákona č. 91/1998 Sb., nám přinesla změny. Základní ustanovení v § 92 nám upravovalo rozsah nároku na výživné rozvedeného manžela. Základní podmínkou bylo, že rozvedený manžel, který se není schopen sám žít po rozvodu, se mohl domáhat příspěvku na přiměřenou výživu.¹⁹ Pod pojmem toho, že se rozvedený manžel není schopen sám žít, musíme zohlednit nejen to, že si nebyl schopen obstarat výživu svou prací, ale ani zhodnocením a výnosy svého majetku. Samozřejmě to nevede k tomu, aby rozvedený manžel rozprodával obvyklé vybavení domácnosti za účelem svého vlastního vyžití, který však nepřekračuje přiměřený rámec jeho vlastní životní úrovně.²⁰

Specifický § 93 tkz. sankční vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely byla výjimkou mezi zásadou, že rozvodem byla omezenější práva na výživné. Způsobil-li jeden

---

¹⁶ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍKOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 166.

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů.

¹⁸ článek Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998 Králíčková, Právní rozhledy 1998

¹⁹ Vysvětlení pojmu bude blíže specifikováno níže v podkapitole pojem výživného (druhy, zásady atd.)

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 441 – 443.

z manželů újmu druhému tím, že došlo k rozvodu manželství, jevílo se příměřené, aby odpovídál i materiálně za tento výsledek. Lhůta pro uplatnění tohoto práva je stanovena na dobu tří let, byla zde i možnost poskytnout výživné jednorázovým způsobem. Pokud po uplynutí této lhůty se nebyl schopen rozvedený manžel sám živit, mohl se obrátit na soud, aby v souladu s § 92 rozhodl znovu o výživném.²¹

V souvislostech s novou koncepcí nesporného rozvodu upraveného v § 24a za předpokladu, že oprávněný manžel nezpůsobil rozvrat manželství, nepotřeboval pro uplatnění dohody o výživném stav nutné odkázanosti. Také je zde možnost dožadovat se stejné životní úrovně.²²

V neposlední řadě je třeba zmínit „legislativní úspěch“, kdy přes značnou nelibost v politických kruzích a hojných debatách ze stran antidiskriminačních hnutí byl vydán zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. I v tomto zákoně je upravena vyživovací povinnost partnerů jak za trvání partnerství, tak po jeho skončení.²³

S ohledem na výše uvedené si můžeme dovolit tvrdit, že právní úprava v ZOR poskytla zákonodárcům zásadní inspiraci pro tvorbu právní úpravy výživného rozvedeného manžela v OZ a s ohledem na principy, které ovládaly úpravu v ZOR se dnešní právní úprava v OZ neliší.

1.2 Hmotněprávní úprava výživného rozvedeného manžela v OZ

Cílem této kapitoly je poskytnout pouze základní informace o právní úpravě sledovaného institutu. Tento bude pak dále analyzován v následujících kapitolách. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), který byl přijat v roce 2012 a nabyt účinnosti v roce 2014, v sobě obsahuje skoro celou úpravu rodinného práva, krom zákona o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb. Dnešní úprava, která se nachází v části druhé, se převážně odráží od zákona o rodině.

Právní úprava obecné vyživovací povinnosti je obsažena v § 910 až § 923 a na dalších místech lze najít ještě další ustanovení, kterými je otázka výživného upravena. Samotná vyživovací povinnost mezi rozvedenými manželi je pak upravena pouze v § 760 až § 763.

---

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 444.

²² článek Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely podle velké novely zákona o rodině účinné k 1. 8. 1998 Králíčková, *Právní rozhledy* 1998

²³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 17.

Systematicky lze řadit tento institut jako následek zániku manželství, jelikož jej zakládáme na právním poměru zaniklém.²⁴

Velice specifickým druhem výživného je pak právo na zaopatření. Toto právo však zákonodárci nechali upravit v rámci dědického práva, které je také součástí OZ. Výše zmíněná úprava vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery je nadále v samostatném zákoně č. 115/2006 Sb.²⁵

Z přehledového hlediska obsahuje § 760 základní podmínky stanovení výživného rozvedeného manžela, ustanovení § 761 pak míří k možnosti stanovit výši výživného dohodou, kdy se jedná o institut tkz. odbytného, čili možnost vyřešení nároku na výživné formou jeho jednorázového vyplacení. V posledním § 762 se pak OZ zabývá tkz. sankčním výživným.²⁶ Tato ustanovení a jejich analýza proto budou tvořit předmět dalších kapitol této práce.

1.3 Procesněprávní úprava výživného rozvedeného manžela

Pro uplatňování rodinných práv je nutno neodmyslitelně použít i procesní právo, díky kterému můžeme subjektivní práva a práva chráněna zákonem získat v soudním řízení. Mezi hmotným a procesním právem jsou tkz. funkční vazby, jelikož v průběhu manželství nebo po něm musí být některé životní situace řešeny pomocí konstitutivního zásahu soudu nebo ukončeny autoritativním deklaratorním výrokem.²⁷

V této souvislosti je potřeba zmínit stěžejní předpis, který upravuje procesní aspekty rodinného práva v záležitostech sporné povahy. Tím předpisem je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).

Dalším procesním předpisem, který upravuje převážně věci nesporné v řízení ve věcech rodinněprávních je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“).²⁸

Zvláštním procesním předpisem je z hlediska praxe mladý zákon č. 202/2012 Sb.,

---

²⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 237.

²⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci.* 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 17, 38, 84.

²⁶ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 33.

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo.* Praha: C. H. Beck, 2015. s. 301.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo.* Praha: C. H. Beck, 2015. s. 14.

o mediaci a o změně některých zákonů. Jedná se o specifický zákon, díky kterému se do popředí, nejen v rovině právní teorie ale i praxe, dostávají alternativní způsoby řešení sporů, v našem případě pak rodinných konfliktů. Vzhledem k provázanosti rodinných sporů s povědomím dětí, stát má svou pozitivní povinnost nezletilé dítě chránit.²⁹

Stát má možnost mediaci doporučit nebo i nařídit. Tuto úpravu můžeme nalézt v obecném ale i ve zvláštních předpisech. V obecném předpisu OSŘ jsou uvedeny dva případy, prvním je obecná povinnost soudu poučit účastníky řízení o využití mediace, druhou je zvláštní poučovací povinnost, kdy soud nařídí první setkání se zapsaným mediátorem, pokud je to účelné a vhodné v daném sporu. Alternativní způsob řešení je upraven ve zvláštním předpisu ZŘS, a to konkrétně v § 474 a § 503 a pak také v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPO“).³⁰ Relevantní ustanovení procesních předpisů budou rovněž předmětem analýzy v kapitolách následujících.

1.4 Pojem výživné a jeho zásady

1.4.1 Pojem vyživovací povinnost a její úroveň

Samotný pojem vyživovací povinnost není v zákoně přesně definován. Jak uvádí Kovářová a mnoho dalších, musíme si k jeho výkladu dopomoci jinými ustanoveními OZ. Navíc jak tvrdí Grygar, zákonodárce důsledně neodděluje pojmy jako je vyživovací povinnost, výživné nebo výživa a proto jej v tomto důsledku zaměňuje i široké okolí.

Vyživovací povinnost je sama o sobě zákonná povinnost a vzniká ex lege. Jak tvrdí Elischer jedná se o speciální úpravu obligačního závazku. Vychází z osobnostní povahy a majetkoprávního určení samotné vyživovací povinnosti. S tímto tvrzení se můžeme ztotožnit a rozšířit o fakt, na který upozorňuje i Grygar, že se jedná o povinnost, která vznikla na základě právního titulu a to vzniku příbuzenské linie přímé, která trvá po dobu života nebo zákonem určenou dobu. Rozhodně se tedy jedná o nějakou povinnost mezi dvěma subjekty – povinný a oprávněný – vzhledem k tomu, že povaha většiny ustanovení je kogentní, můžeme

---

²⁹ Stát se snaží dítě uchránit před zbytečnými hádkami rodičů. Pro překonání těchto hádek, a jiných konfliktů pak slouží rodinná mediace. Musíme připomenout, že touto mediací nemusí docházet k nahrazení řízení sporného. Mediace je postup, který se řeší konflikty účastníků mediace, kdy mediátor je osoba, která slouží pouze jako prostředník a podporuje komunikaci právě mezi stranami sporu. V rodinné mediaci pak spory vycházejí z rodinných vztahů a strany se jí účastní dobrovolně za účelem vyřešení konfliktní situace.

³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 312. V ZSPO je pak upravena pravomoc orgánu sociálně-právní ochrany dětí nařídit povinnost setkání s mediátorem.

se přiklonit k tvrzení, že zákonodárce dal konkrétní návod k tomu, jak budou vypadat právní vztahy a nedovoluje se od těchto ustanovení odchýlit.

Zákonodárce klade důraz na vymezení okruhu osob, které mají nárok na výživné a zároveň je staví do pozice slabší strany, té, která potřebuje nějak zabezpečit a není schopná si sama tuto výživu zajistit.

Musíme rovněž analyzovat samotný pojem výživné, který není úplně jazykově správně vykládán. Výživné totiž nemůžeme chápat jen jako významový ekvivalent pro obživu (zajištění výživy), ale měly bychom jej chápat jako složku, která je součástí komplexu, čili vyživovací povinnosti, která v sobě zahrnuje zaopatření živobytí člověka. Jak uvádí Elischer, jedná se o rodinněprávní institut definovaný souborem práv a povinností vznikajících právě z titulu vyživovací povinnosti. Toto tvrzení, jak sám autor tvrdí, je řečeno abstraktně. Proto se mi zdá mnohem výhodnější použít definici Šmída, který uvádí, že jde o: „*souhrn práv a povinností subjektů rodinněprávních vztahů, o kterých tak stanoví zákon při vzájemném zabezpečování jejich osobních potřeb.*“³¹

Jak se shodují autoři publikací, můžeme výživné vykládat v užším, ale také širším pojetí. Králíčková příkládá užšímu pojetí výživného jazykový výklad, já bych se přikláněla k tvrzení dalších autorů, že se jedná o konkrétní plnění; majetkové plnění, které následně zakládá právo na výživné. Pojem výživného v širším pojetí je chápáno jako majetkový soubor věcí a jiných právních hodnot. S ohledem na širší pojetí výživného uplatňuje Králíčková tvrzení, že je tím zajištění živobytí, jež má být výživným zajištěno stává nejen ona výživa, ale zabezpečení hmotných a nehmotných potřeb, zajištění potřeby bydlení, možnosti tvorby úspor nebo zachování zásadně stejné životní a kulturní úrovně oprávněné osoby. Obsah pojmu vyživovací povinnosti se dále odlišuje podle úrovně, v jaké má být dle zákona plněna. Jakkoli tedy souhlasím s Králíčkovou, že vyživovací povinnost může zahrnovat vše jí takto uvedené, je nutné současně uvést, že konkrétní rozsah vyživovací povinnosti se pak dále odlišuje dle toho, v jaké míře má být vyživovací povinnost plněna, respektive v jaké míře je povinen poskytovatel výživného živobytí osoby oprávněné zajistit.³²

Z výše uvedeného pak autorka zastává názor, že realizace vyživovací povinnosti nemusí nutně spočívat jen v peněžité náhradě, ale také v materiálním rozsahu (ať už zajištěním bydlení nebo čerpání jiného naturálního plnění, jakým je osobní péče nebo sdílení

---

³¹ ŠMÍD, Ondřej. *Výchova a výživa k nezletilým dětem a řízení o nich*. Olomouc, 2012. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Vedoucí práce Milada HRUŠÁKOVÁ, Renáta ŠÍNOVÁ.

³² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 466 a 1028 – 1052.

společné domácnosti aj).³³ S tímto tvrzení se neztotožňuje Grygar, který uvádí, že právě naturální plnění je vykládáno špatně, že se jedná pouze o jeden z faktorů při stanovení výše výživného. Zastává názor, že vše, co je do výživného specificky zahrnováno, by mělo být penězi oceňováno a následně se k tomu stavit jako k započitatelnému plnění.³⁴

S tímto názorem však nemohu jako autorka této práce souhlasit. Domnívám se, že jak v případě specifického plnění (zaplacení nějaké věci, kroužků či pobytů), tak v případě naturálního plnění, se dá toto plnění vykládat s širším pojetím výživného, tak jak jsem zmiňovala výše. S ohledem na to, že výživné má své úrovně zabezpečení výživy a věci zabezpečujících živobytí se mi možnost výživného uplatnit jinak než penězi – čili naturálně, jeví nejen z pohledu povinného, ale i oprávněného v určitých případech a za specifických okolností jako mnohem lepší.

Grygar³⁵ svůj názor, ohledně peněžitého plnění výživného, ještě utvrzuje možnou problematikou úroku z prodlení a smluvní pokuty. Za existence ZOR byla tato možnost absolutně nepřijatelná a po účinnosti OZ se situace změnila. Grygar vidí možnost obou těchto utvrzovacích typů – v případě, že dojde u dlužníka k prodlení, které není zapříčiněno věřitelem, je zde možnost požadovat úroky z prodlení v zákonné výši nebo ujednání si smluvní pokuty. V obou případech pak vyvozuje, že se bude jednat o případy, kdy je výživné stanoveno jednorázově (jako tzv. odbytné) nebo v případě dohody mezi povinným a oprávněným. Opačně pak problematiku úroků z prodlení viděla i po nabytí účinnosti OZ soudní praxe – vycházíme-li ze stanoviska Nejvyššího soudu Cpjn 204/2012³⁶. Podle NS, i po 1. 1. 2014 nesmíme v případě vyživovací povinnosti a práva na výživném zapomínat na osobní povahu tohoto práva, a proto v některých případech (uváděných v § 922 OZ) by se dlužník dostal automaticky do prodlení³⁷. Po vydání tohoto stanoviska se zákonodárce rozhodl tuto spornou otázku vyřešit novelizací. Proto s ohledem na znění úpravy § 921 a následný výklad tohoto ustanovení konstatuji, že toto stanovisko NS již není aktuální a je překonáno. Rozhodně se tak přikláním k tvrzení Grygara (který se k této problematice vyjadřuje jako jediný v rovině komentářové literatury) a to, že v případě, kdy si mezi sebou manželé dohodnou výši odbytného tak nevidím důvod, proč by si nemohli ujednat i další

---

³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1028 – 1052.

³⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. § 921 Grygar

³⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 1698.

³⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu v Brně ze dne 19. října 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012.

³⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, znění § 922 – výživné lze přiznat i za dobu nejdéle tří let zpět od tohoto dne.

podmínky spojené s tímto plněním, ať už se jedná o úroky z prodlení nebo smluvní pokutu, případně jiné plnění.³⁸ Současně podle § 921 OZ platí, že ocitne-li se dlužník s plněním vyživovací povinnosti v prodlení, má oprávněný věřitel právo i na úhradu úroků z prodlení.

S ohledem na výše a následný výklad je nutné zmínit, že právní řád upravuje tkz. 4 úrovně vyživovací povinnosti³⁹:

- **Stejná životní úroveň** – je předpokladem pro vypořádání tkz. sankčního výživného mezi rozvedenými manžely, jež je upraveno v § 762 OZ. Elischer v literatuře uvádí, že je důležité zkoumat aspekt způsobení závažné újmy.⁴⁰ Základní nastavení kritérií a vysvětlení stejné životní úrovně nalezneme v souvislosti s vyživovací povinností rodičů vůči dětem a to konkrétně v § 915 odst. 1 OZ. V pojmu stejné životní úrovně nesmíme hledat jen stejné množství peněz a osobní spotřebu. Nesmíme zapomínat zhodnotit rozdílné osobní, kulturní, sportovní a pracovní potřeby, dále pak nárok na vzdělávání, reprezentaci a relaxaci. V některých případech se zohledňuje i zdravotní stav a léky, ošacení a stravování. Sankční výživné si následně více rozeberme níže v textu této práce.
- **Slušná výživa** – jedná se o standardní výživu, na kterou mají právo naopak rodiče vůči svým dětem a to na základě ustanovení § 915 odst. 2 OZ. Toto právo vychází z pojetí rodiny, jako specifického uskupení lidí, kteří jsou spolu propojeni nejen krví, ale i dalšími morálními standarty. V tomto vztahu se uplatňuje vztah morálky, solidarity a soudržnosti rodiny. Elischer jasně uvádí⁴¹, že se jedná o povinnost, která nevznikne jen tak, zletilostí dítěte, ale že musíme vycházet z úmyslů zákonodárce a to, že pro splnění podmínek, aby měl rodič nárok na slušnou výživu, je nějaký stav odkázanosti na pomoc. Následně zde spatřuje možnost dětí přispívat na základní chod společné domácnosti v případě, kdy již pobírají řádné finanční ohodnocení (ať již v případě zaměstnání nebo dlouhodobých pravidelných brigádních prací). Její obsahová náplň se pohybovala mezi stejnou životní úrovní a přiměřenou

---

³⁸ Svá tvrzení bych opřela i o zásadu soukromého práva a to autonomii vůle a „volnost“ stran si v rovině soukromého práva upravit svá práva a povinnosti. Vzhledem k tomu, že je odbytné dohodou mezi manželi (rozvedenými manželi) je čistě na nich, jak se na této dohodě spolu domluví a za jakých podmínek.

³⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. S. 32.

⁴⁰ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 250.

⁴¹ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 581.

výživou, ale pro určení výše je potřeba zohlednit celkové poměry oprávněného rodiče, jeho zdravotní stav aj. Komentářová literatura uvádí, že v rámci této slušné výživy by se mělo zohlednit také nehmotné plnění – a to potřeba bydlení či kulturních potřeb. V rámci slušné výživy se můžeme přiklonit i k naturálnímu plnění, které spatřujeme například v osobní péči o oprávněného rodiče nebo o sdílení společné domácnosti jak v rámci stejné životní úrovně. V neposlední řadě se termín slušné výživy vyskytuje v právní úpravě pozůstalosti a to v návaznosti na výživu pozůstalé manželky dle § 1666 a násl. OZ.

- **Přiměřená výživa** – jedná se o preferovanou výživu rozvedeného manžela, která je specifikována v § 760 OZ. Přiměřená výživa byla rozsahem omezenější než výživa slušná. Elischer uvádí *přiměřený rozsah* – kdy na straně oprávněného musí existovat odůvodněná potřeba. Primární vztah však vidí v dohodě obou manželů, pouze v případě, že k dohodě nedojde, přichází v úvahu soud. Ten by podle něj měl vycházet z principu přiměřenosti a všechny okolnosti tak může flexibilně zohlednit.⁴² Soudní praxe vychází z toho, že se nejedná jen o pokrytí základních a nezbytných potřeb, ale může pokrýt i jiné osobní potřeby, ne ale v takovém rozsahu a úrovni, jakou měl rozvedený manžel za dobu trvání manželství, také vychází z několika kritérií, které mu pomohou s určením výše přiměřené výživy⁴³. Přiměřenou výživou se budu následně zabývat v textu s ohledem na rozsah nároku.
- **Nutná výživa** – obsahuje uspokojení všech odůvodněných potřeb a samotná míra potřebnosti pro oprávněného ale pouze v nutném rozsahu. Samotný pojem nutné výživy se dnes v části druhé OZ moc nepoužívá, pro jeho obsah a význam nám tedy poslouží komentářová literatura k § 88 a § 90 ZOR. OZ tento výklad převzal a je s ním ztotožněn. Uplatnění nutné výživy pak můžeme spatřovat v zaopatřovacích ustanoveních dědického práva a to v § 1666 a násl. OZ.

---

⁴² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 240 – 241.

⁴³ Tyto kritéria bych dále v textu rozebrala, jen nyní můžeme nastínit, že se jedná například o: možnosti a schopnosti povinného, výdělkový potenciál, délka trvání manželství aj.

1.4.2 Zásady vyživovací povinnosti

Zásad, které ovládají právní úpravu vyživovací povinnosti a práva na výživné, je několik. Základní zásadou je solidarita, neboli vzájemná pomoc mezi příbuznými a dalšími osobami. Vzhledem k povaze vyživovací povinnosti a skutečností, které jsme již zmínili, se tato zásada jeví jako samozřejmá. Ale existují i případy, kdy se musí tato vzájemná solidarita v rámci rodiny připomenout i soudní cestou. V souladu s rodinnou solidaritou je nutné také zkoumat kritérium potenciality příjmů. Musíme zkoumat, zda se povinný úmyslně nevzdal nějakého majetkového prospěchu případně výhodnějšího zaměstnání aj.⁴⁴

Vyživovací povinnost a práva z ní jsou dány zákonem. Je zde tedy zásada zákonnosti. Jen zákon nám říká, kdo vůči komu má jakou povinnost a v jakém rozsahu v případě jednotlivých druhů vyživovací povinnosti. V případě soudního rozhodnutí následuje deklaratorní rozhodnutí soudu.

Dalším důležitým prvkem je pak nepromlčitelnost práva na výživné. Tato zákonná povinnost je ustanovena v § 613 OZ. Musíme však připomenout, že dílčí plnění podléhají obecné promlčecí lhůtě. Tuto „dvojkolejnost“ si můžeme vysvětlit tak, že právo na výživné se nám jeví z pohledu práva, jako osobnostní právo a ty se ze zákona nepromlčují. Také můžeme připomenout, že zákon nám jasně stanovuje, za jakých podmínek vzniká, trvá a zaniká právo na výživné. V našem případě například v § 762 odst. 1 OZ je dáno, že oprávněný manžel má nárok na výživné jen po dobu přiměřenou okolnostem, nejdéle však v lhůtě 3 let od rozvodu manželství.

Naopak jednotlivá dílčí plnění výživné jsou určena ve splátkách, které se pravidelně opakují. Tyto splátky pak považujeme za majetkové právo. Pro každou jednotlivou splátku výživného pak běží samostatná promlčecí lhůta od doby její splatnosti.⁴⁵ Existuje zde však podmínka, že výživné lze přiznat až ode dne zahájení řízení⁴⁶ o výživném.⁴⁷ Svoboda toto pravidlo nevnímá jako promlčení, ale jako promítnutí zásady „*nemo pro praeterito alitur (výživné za prošlý čas se nehradí)*“.⁴⁸

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 227.

⁴⁵ Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, 2014, s. 2183

⁴⁶ Zde se nám může naskytnout otázka, co s plněním bez soudního rozhodnutí, které bylo realizováno před zahájením řízení. Může se jednat o bezdůvodné obohacení? Myslím si, že jak zákonodárce, tak i soud cílí na vzájemné vztahy, morálku a úctu a bude se na toto jednání dívat jako na projev dohody mezi manželi, kterou by pak soud měl zohlednit, jestli na tom jedna ze stran sporu bude trvat.

⁴⁷ I v tomto případě existují výjimky, a to, jde-li o děti nebo neprovdanou matku. V našem případě – výživné rozvedeného manžela se však tato výjimka netýká.

⁴⁸ DVORÁK, Jan, Jirí ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2016. s. 405.

Dle základních zásad OZ musíme vyzvednout zásady uvedené v § 2 odst. 2, § 3 odst. 2 písm. b), § 3 odst. 3 spolu s § 8 a § 13 OZ. Dle § 2 odst. 2 OZ je nezbytné vycházet z vlastního smyslu slova a jejich vzájemné souvislosti tak, jak to měl zákonodárce v úmyslu. Obecně povaha soukromého práva má chránit důstojnost a svobodu člověka, tak jako jeho přirozené právo brát se o štěstí rodiny nebo lidí blízkých, to má za následek požívání zvláštní zákonné ochrany. S ohledem na § 3 odst. 2 písm. b) OZ a možnosti, považovat „rodinné instituty“ za slabší stranu, je mnoho ustanovení, týkající se vyživovací povinnosti, kogentních.

Specifickým institutem je i zásada spravedlnosti a práva dle § 3 odst. 3, kterou můžeme vykládat v souvislosti ze zákazem zneužití práva, které nepoužívá žádné právní ochrany, jak je uvedeno v § 8 OZ. V návaznosti na spravedlnost můžeme předpokládat, že existuje i nějaká předvídatelnost v rámci soudních rozhodnutí.

V neposlední řadě je třeba zmínit jednu ze stěžejních zásad a to dle § 3 odst. 3 OZ je zákaz použití výkladu vyživovací povinnosti v rozporu s dobrými mravy a dále, že výklad nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející základní lidské vnímání a cítění.⁴⁹

---

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 3.

2. Vzniku nároku na výživné rozvedeného manžela

Výživné rozvedeného manžela, jak jsme si již představili, je výjimečný institut svébytného charakteru. Tak jak se shodují všichni autoři, jedná se o vyživovací povinnost dvou osob, které ve faktickém důsledku po rozvodu manželství již nic nespojuje. Oporu tohoto tvrzení nacházíme u Elischera⁵⁰, který na specifickou systematickosti upozorňuje. ZOR řadil systematicky výživné rozvedeného manžela mezi výživné vůbec, naopak OZ řadí výživné rozvedeného manžela mezi jeden z prvků úprav po zániku manželství. Kovářová uvádí⁵¹, že tento institut byl zachován s ohledem na fakt, že manželský vztah je společností obecně chráněn, a proto je mu i po skončení tohoto vztahu nabízena tato speciální ochrana. Přesto Grygar⁵² uvádí, že právě ukončením manželství dochází k ukončení nejen společenských, ale i majetkových práv a tím by měly přesahující majetkové nároky být zcela ojedinelé.

S ohledem na mé okolí mohu tvrdit, že pojem výživné rozvedeného manžela převážná část vůbec neeviduje, případně ani neví, k čemu slouží a jak by ho uplatňovali. Jediné, na čem se shodují, že v případě, kdyby si někdo o takové výživné žádal, by se přikláněli k tomu, že by to byla žena. Okolí má zafixovanou jednu základní poučku a to, že peníze do manželství nosí především muž, a proto po rozvodu má nárok na něco právě žena. Ženy hlavně proto, že jsou třeba doma na mateřské, starající se o domácnost a mají méně finančně ohodnocená zaměstnání. Toto povědomí označují někteří jako tzv. feminizaci chudoby.⁵³ Musíme ale zdůraznit, že zákon, potažmo zákonodárce, nikdy nespécifikoval odkaz na výživu rozvedeného manžela jen pro rozvedenou manželku. Jedná se o neutrální pojetí a nárok na toto výživné mají jak manžel, tak manželka, a to za splnění zákonných podmínek.

2.1 Podmínky vzniku nároku

Podmínky pro vznik nároku musíme podle Grygara posuzovat kumulativně. Aby tedy někomu vznikl nárok na výživné rozvedeného manžela, musí splnit následující podmínky všechny, tak jak jsou uvedeny v § 760 odst. 1 OZ a to: „*Není-li rozvedený manžel schopen*

⁵⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 237.

⁵¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci.* 1. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 66.

⁵² MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975.* Praha: Leges, 2016, s. 757.

⁵³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 238.

*sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.*⁵⁴ Grygar tedy rozebírá, že je nutná neexistence dohody dle § 761 OZ, dále musí být splněno objektivní kritérium neschopnost rozvedeného manžela se sám živit, kauzální provázanost a to, že tato neschopnost má svůj původ v manželství nebo s ním související a následně i morální korektiv a to v tom, že to lze po bývalém manželovi spravedlivě požadovat. Nad všemi těmito kumulativně splněnými podmínkami nesmíme zapomenout na korektiv dobrých mravů dle § 2 odst. 3 OZ.⁵⁵ Elischer⁵⁶ nevidí překážku v přiznání výživného rozvedeného manžela i přesto, že byly vypořádány majetkové poměry zaniklého manželství. Zdůrazňuje pak, že musí být následně brány okolnosti případných posuzovaných kritérii spolu s dobrými mravy, aby nedocházelo například k rozprodávání majetků aj. S tímto tvrzením však nemohu úplně souhlasit. Z morálního i ekonomického hlediska si myslím, že i přes dohodu mezi rozvedenými manželi by nemělo již následně docházet k přiznání výživného rozvedenému manželi. Mohou sice nastat výjimečné okolnosti, např. závažná nemoc, která by nastala těsně po ukončení manželství a byl by tady morální aspekt druhého manžela, ale primárně dohoda mezi manželi cílí na vyřešení majetkových vztahů právě po době po rozvodu. Takže nad rámec této dohody ještě nárokovat přiznání výživného rozvedeného manžela neschvaluji.

Hrušáková⁵⁷ se přiklání k tzv. obecným kritériím v souvislosti s § 760 odst. 1 OZ. Jedná se o stav odkázanosti na výživu a spravedlivé požadování. Hrušáková uvádí, že pro uplatnění nároku na výživné po rozvodu je splnění kumulativně podmínky *neschopnost sám se živit* a to, že tato neschopnost *má svůj původ v manželství nebo souvislosti s ním*. Dále pak k těmto dvěma podmínkám zmiňuje *okolnosti*, které fakticky mají vliv na posouzení oné otázky, zda některé případy opravdu mají svůj původ v manželství, případně s ním souvisejí. Spravedlivé požadování se výslovně vztahuje na povinného manžela, který by měl výživné poskytnout. V tomto případě by pak měl mít soud své rozhodnutí v souladu s dobrými mravy.

---

⁵⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, znění § 760 odst. 1 OZ.

⁵⁵ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 757.

⁵⁶ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 240.

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 465.

At' již se přikloníme k jakémukoliv z autorů, vycházíme nám dvě základní roviny a tou je neschopnost manžela sám se živit a že tato neschopnost má původ v manželství a následně pak spravedlivé požadování.

Neschopnost rozvedeného manžela se sám živit je základním hmotněprávním kritériem objektivního charakteru. Pro vysvětlení tohoto pojmu odkazují na § 911 OZ a komentář Grygara⁵⁸, který uvádí, že schopnost sám se živit má složky majetku a schopnost s tímto majetkem nakládat a svou vlastní činností tento majetek generovat, kdy Králíčková⁵⁹ toto pojetí specifikuje, že se může jednat nejenom o vlastní majetek ale také majetek získaný z dávek pojistných systémů.

Spolu s neschopností musíme brát kumulativně neschopnost, která má původ v manželství nebo s ním souvisí. Grygar⁶⁰ uvádí, že jak důvodová zpráva, tak i ostatní literatura přesně nerozděluje mezi pojmy neschopností, která *má původ* v manželství, ale pouze za trvání manželství vznikla, takže *má souvislost* s manželstvím. Také poukazuje na špatně zvolenou formulaci zákonodárce, který v této souvislosti zvolil špatný výklad odst. 2 § 760 a to, že se jedná o kritéria „...rozhodování o výživném nebo o jeho výši...“⁶¹. S ohledem na závažnost bychom se měli jasně právně vymezit, aby byl zaujat jednotný postoj k míře „přičitatelnosti“, právě těch prvků, které mají svůj původ v manželství. Musíme si ujasnit, jestli budeme apelovat na čistě faktickou otázku, nebo zda zohledníme i morální a etický kodex.

Poslední kritérium, které nesmíme opomenout ve vztahu k § 760 odst. 1 OZ, je spíše morálního charakteru, a to, zda to můžeme po povinném manželovi spravedlivě požadovat. Hrušáková⁶² zohledňuje spravedlivé požadování v souvislosti s věkem a zdravotním stavem povinného manžela a samozřejmě faktická skutečnost možností povinného výživu pro oprávněného manžela obstarat. Elischer⁶³ se toto obecné pojetí snaží rozdělit do dvousložkového systému, subjektivní a objektivní stránky povinného. Právě subjektivní stránka je ta samotná schopnost povinného manžela, tím se rozumí věk, fyzická a psychická kondice, nadání, talent, kvalifikace aj. a poté následují objektivní složky povinného, které

---

⁵⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 758.

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1053.

⁶⁰ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 759.

⁶¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, znění § 760 odst. 2 OZ.

⁶² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 465.

⁶³ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 241.

nemůže převážně ovlivnit, jelikož se jedná o obecné možnosti povinného. Tyto obecné možnosti můžeme chápat jako uplatnění se na trhu práce, demografické jevy, změny ekonomiky nebo právního řádu (změny podmínek práce, nebo nové kvalifikace atd.). Grygar⁶⁴ dále uvádí, že v případě, že není dána takováto možnost povinného manžela, může dojít k negaci nároku, i přesto, že první dvě podmínky, které uplatňuje oprávněný manžel, splňují všechna potřebná kritéria. Připomíná nám, že se jedná o sporné řízení a vzhledem k tomu, že pro sporné řízení je typické unést břemeno tvrzení a důkazní břemeno, nevyhneme se tomu ani v tomto případě. Dle mého názoru by se pro uplatnění nároku na výživného rozvedeného manžela měla vzít v potaz všechna kritéria. Velice podstatným je dle mého názoru právě i často opomíjená spravedlivost požadování po povinném manželovi. S ohledem na to, že se jedná o právní vztah, který stojí na „mrtvém manželství“ a manželé vůči sobě nemají již žádné povinnosti, měla by se tato spravedlnost zkoumat ve všech rovínách – sociální, zdravotní, ekonomické uplatnitelnosti aj., a to vše s přihlédnutím k morálnímu a etickému povědomí.

V případě, že tedy má povinný manžel schopnosti a možnosti a jsou splněny podmínky vzniku nároku, má obstarat pro oprávněného manžela přiměřenou výživu. Literatura se převážně shoduje, že tento pojem je nejen judikaturou, ale i soudy brán jako rozsah na uspokojení nejen nezbytných potřeb, ale i potřeb dalších; obvyklých. Elischer⁶⁵ uvádí pravidlo, které nelze aplikovat bezvýjimečně, ohledně určení nezbytných potřeb a to, že: „ *Mezi obvyklé potřeby lze počítat ty, které nepřevyšují obvyklý standard plynoucí ze sociálních a majetkových poměrů daného manžela.* “ K tomuto tvrzení dále přikládá hledisko proporcionality a následnou flexibilitu zkoumání jednotlivých okolností, nejvíce to, zda se oprávněný manžel může tyto obvyklé náklady hradit i svými jinými příjmy (důchody či jiné sociální dávky, brigády, dědictví, výhry aj.). Flexibilitou rozumí to, že většina příjmů je jen jednorázového nebo dočasného charakteru a jejich zohlednění není trvalé a musí se pak reflektovat.

Všichni autoři se ovšem shodují, že úprava přiměřené výživy nás odkazuje do výkladových stanovisek, právě pomocí § 760 odst. 3 OZ, do obecných ustanovení o výživném dle § 910 a násl. OZ a v případě odůvodněných potřeb pak v § 913 OZ.⁶⁶ V případě odůvodněných potřeb oprávněného a schopností se živit musíme tedy vycházet z tzv.

---

⁶⁴ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975.* Praha: Leges, 2016, s. 760.

⁶⁵ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 240. K problematice přiměřeného rozsahu výživného.

⁶⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 913.

*příjmové potenciality*⁶⁷. Tu Grygar specifikuje jako komplexní zhodnocení celkových majetkových poměrů jak povinného, tak i oprávněného. Elischer⁶⁸ zde uvádí právě i pokrytí mimořádných potřeb (právě v obdobích nemocí nebo problémy ve společenských, rodinných či profesních kruzích), které následně musí oprávněný řešit a tento stav tak překročí obvyklý standart potřeb. Králíčková⁶⁹ zas vidí pojem odůvodněných potřeb jako složku hmotných a nehmotných potřeb s tím, že by se měla reflektovat míra potřebnosti a závislost oprávněného na těchto potřebách pro budoucí život po rozvodu. Připomíná však, že by se mělo k určení těchto potřeb přistupovat za předpokladu zhodnocení délky trvání manželství či doby, která uběhla po rozvodu.

V § 760 odst. 2 nám OZ vytyčuje specifická kritéria, která dopomohou soudci s rozhodnutím, zda přiznat/nepřiznat výživné, a jestli jo, tak v jaké výši. Soudní praxe ukazuje, že dosavadní vodítko prostřednictvím dobrých mravů není dostačující a tak zákonodárce výslovně jmenoval závažné důvody, za kterých by mělo být přiznáno výživné rozvedeného manžela. Grygar⁷⁰ se však domnívá, že toto jmenování by mělo být spíše formulováno jako vodítko v důvodové zprávě, jelikož zastihuje dle něj dva závažné prvky, které s určením o výživném a jeho následní výši nejvíce souvisejí. Jedná se o *délku trvání manželství* a následně *jak dlouho je manželství rozvedeno*. Soud by tyto dva prvky měl zkoumat primárně, jelikož je zřejmé a z logiky věci jasné, že v případě, kdy se bude jednat o krátkodobé manželství, navíc bezdětné nebo manželství, které vzniklo i přes neslučitelné rozdíly manželů a vedlo velice rychle k rozchodu, nárok na výživné soud s největší pravděpodobností nepřizná. Opakem jsou pak případy, kdy se bude jednat o dlouhodobější manželství (deset let a více), ze kterého se narodily děti, byla zde dlouhodobá snaha o vytváření stabilního uskupení „rodina“. V těchto případech je mnohem větší pravděpodobnost, že se soud přikloní k názoru, že zde vznikl nárok na výživné. V neposlední řadě je nutno zkoumat i prvek, jak dlouho je manželství rozvedeno. V případech, kdy nárok uplatňují po pěti letech od rozvodu, bude s největší pravděpodobností tento nárok shledán jako bezdůvodný, jelikož už nemá souvislost s manželstvím.⁷¹ Opačně, v případech, kdy

---

⁶⁷ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. § 913

⁶⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 568 – 569.

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1057 – 1070.

⁷⁰ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 762.

⁷¹ I zde však může docházet k výjimkám a to v případech, kdy se bude jednat o dlouhodobou nemoc, která vznikla v manželství nebo byla diagnostikována brzo po skončení manželství, a v případě této nemoci došlo k náhlému zhoršení stavu oprávněného manžela. V těchto případech pak na základě etického a morálního

rozvedený manžel uplatní nárok hned po rozvodu (z důvodu že se musí starat o děti či z jiného důvodu musí zůstat v domácnosti) je možnost přiznání nároku mnohem větší, otázkou pak zůstává v jaké výši a to mu má pomoci taxativního výčtu závažných důvodů právě ve zmiňovaném § 760 odst. 2 OZ.

Ustanovení § 760 odst. 2 písm. a) OZ nám cílí na rozvedeného manžela, který si neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka. Pod pojmem přiměřené zaměstnání si musíme uvědomovat, že se jedná o zaměstnání, které rozvedenému manželovi zajistí potřebný příjem na živobytí. Nemůže rozumně chtít po povinném manželovi, aby dorovnával nižší příjem⁷², než na který byl oprávněný manžel zvyklý za doby trvání manželství. Zde totiž spatřuje literatura rozpor s dobrými mravy, jelikož povinný manžel nemůže doplácet na liknavost, lehkomyšlnost či dokonce nedbalost oprávněného manžela k zajištění si alespoň přiměřeného zaměstnání nebo jiného přiměřeného příjmu.⁷³ Rozdílný je také stav, kdy se oprávněný manžel snažil najít práci řádným způsobem (přihlášen na úřadu práce) nebo pro jiné okolnosti (organizační změna práce, vysoká nezaměstnanost v oblasti bydliště, nebo převedení práce na jiné území) již toto zaměstnání nemá. Dále musíme zohlednit i to, že se oprávněný manžel nemůže vrátit do zaměstnání hned (opatruje děti nebo jiného rodinného příslušníka nebo ztratil po dobu v domácnosti svou kvalifikaci a ve svém oboru teď zaměstnání sehnat nemůže) nebo jeho návrat a zajištění si přiměřeného zaměstnání je stěžován faktory jako je zdravotní stav či věk oprávněného manžela.⁷⁴

V § 760 odst. 2 písm. b) OZ pak zákonodárce uvádí řádné nehospoďaření se svým majetkem. Tento důvod cílí primárně na marnotratnost oprávněného manžela. Musíme však zkoumat, jak měli manželé za trvání manželství upravené majetkové poměry. V případech, kdy měli oddělené společné jmění manželů (dále jen „SJM“) nebo získali do odděleného vlastnictví majetek, nemůže oprávněný manžel dobře požadovat po oprávněném manželovi výživné, jelikož jen svým vlastním zaviněním⁷⁵ a nehospoďařením již nemá na zajištění svým přiměřených nákladů. Obdobně to můžeme zhodnotit i v případech, kdy došlo k vypořáďání SJM a po nějaké době, kdy oprávněný nehospoďárně zacházel s majetkem, žádá výživné po

---

chování může být přiznáno právo na výživné i po této delší době. Další obdobné případy, kdy by bylo přiznáno právo na výživné po delší době, než je obvyklé, pak zůstanou na úvaze soudu, který bude hodnotit nejen dalších okolností sporu ale i to, zda splňují potřebná zákonná kritéria pro přiznání práva na výživné rozvedeného manžela.

⁷² MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 763.

⁷³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 243.

⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 467.

⁷⁵ marnotratnosti ve svůj vlastní prospěch a uspoďojení svých nadstandartních nároků

povinném. V obou případech by pak z logiky věci docházelo k nemorálnímu chování vůči povinnému, který dostal všech závazků plynoucích mu z ukončeného a vypořádaného manželství.

Je zde také sporná otázka rozprodávání majetku. V minulosti literatura uváděla, že bylo nemorální, aby povinný manžel rozprodával svůj majetek, který mu slouží k zajištění jeho přiměřeného životního standartu, pro zajištění výživy oprávněného. V opačném případě se však literatura nevyjadřovala. V dnešní době se literatura přiklání k tomu, že rozprodávat svůj majetek nemá ani oprávněný, ale pouze v případech, kdy se jedná o běžný majetek.⁷⁶

Péči o rodinnou domácnost nám zakotvuje ustanovení § 760 odst. 2 písm. c) OZ, které říká, v případě že se rozvedený manžel podílel za trvání manželství na péči o rodinnou domácnost má nárok na výživné. Dokazování této skutečnosti, péče o rodinnou domácnost, bude často obtížné. Většinou péči o rodinnou domácnost provádějí ženy, které jsou doma a starají se o děti. Za péči ale můžeme také požadovat finanční zajištění jejího chodu, které naopak v těchto případech bude zajišťovat muž. Hrušáková uvádí⁷⁷, že jednou z možností hladkého dokazování, že se povinný neměl péči o rodinnou domácnost, bude případ, kdy se povinný manžel odstěhuje a dlouho dobu před rozvodem již tuto společnou rodinnou domácnost nesdílí a tudíž lze vyvozovat, že žádná rodinná domácnost neexistuje.

Jako největší rozpor s dobrými mravy zákonodárce spatřoval v případech, kdy by měl povinný manžel platit výživné osobě, která se na něm či osobě mu blízké dopustila činu povahy trestního činu (dále jen „TČ“), tak jak uvádí § 760 odst. 2 písm. d) OZ. Grygar namítá, že je toto ustanovení až zbytečně široké, jelikož povaha výživného je toliko nárokem osobním a tudíž vazba na osobu blízkou, jako třetího, zde chybí a nijak se neváže ani na dobu trvání manželství či dobu po rozvodu.⁷⁸ Ohledně tohoto tvrzení však můžeme polemizovat. Tím že by se vůči povinnému manželovi dopustil oprávněný spáchání trestného činu, kterým by povinnému způsobil nebo mohl způsobil újmu, tak tuto újmu budou vnímat i osoby blízké. Ty, jako on sám, pak z tohoto činu mohou nést následky, takže z morálního hlediska pak po oprávněném požadovat nárok na výživné soud zamítne. S ohledem na text zákona a to, že hovoří o činu povahy trestního činu, je zde pak povinnost soudu, aby právě tento čin posoudil. Buď jako předběžnou otázku a důvodné skutečnosti prokázat nebo předložit soudu na vědomí,

---

⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 467. a MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 763.

⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 467.

⁷⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 764.

že zde existuje pravomocné trestní odsouzení oprávněného manžela a je zde objektivní důvod pro zamítnutí nároku na výživné, i v případě, že oprávněný manžel není schopen se sám po rozvodu žít.⁷⁹

Jako poslední v taxativním výčtu pak v § 760 odst. 2 písm. e) zákonodárce uvádí jiné obdobně závažné důvody. Vzhledem k tomu, že nikde není blíže specifikováno, o jaké jiné závažné důvody se jedná, můžeme jen dovozovat, že se bude jednat o všechny možné okolnosti (s ohledem na problematiku rozvodů a jejich důvodů se bude jednat vždy o velice specifické důvody), které strany sporu předloží soudu, který následně bude muset hodnotit jejich závažnost pro splnění podmínek přiznání nároku výživného. Hrušáková pro ilustraci uvádí⁸⁰, že se může jednat o případy, kdy oprávněný spáchá jiný trestný čin, případně že se bude jednat o hraniční chování s domácím násilím (které však nebylo prokázáno) nebo obdobné příčiny, které pomohly k rozvratu manželství (jako je gamblerství, alkoholismus, marnotratnost aj.).

Jak jsem již několikrát i v textu uváděla, pro výklad výživného rozvedeného manžela se často obracíme k obecnému výkladu výživného. Toto použití příslušných norem připouští sám zákon a to dle § 760 odst. 3 OZ, kdy uvádí že: „*Pro vyživovací povinnost rozvedených manželů platí obdobně obecná ustanovení o výživném.*“⁸¹ Ohledně použití pojmu obdobně se musíme zaměřit na legislativní pravidla vlády, které uvádí, že spojení slova obdobně s odkazem na jiná ustanovením, se pak těchto ustanovení použije v plném rozsahu.⁸² Z výše uvedeného pak pro výživné rozvedeného manžela se nejvíce užije zejména ustanovení § 921 a § 922 OZ, pro utvoření obecného povědomí o výživném pak i obecná ustanovení § 910, § 913, § 916 a § 918 OZ, tj. že mám stejný názor, který uvádí i Elischer.⁸³

2.2 Dohoda manželů o výživném

Jak uvádí důvodová zpráva, základem tohoto institutu je dohoda mezi manželi, respektive rozvedenými manželi. Je čistě na jejich uvážení, v jakém rozsahu si dané výživné dohodnou a jakým způsobem bude plněno. Může se jednat jednak o pravidelné dávky (čili

⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 467 a MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 764.

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 468.

⁸¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, znění, § 760 odst. 3.

⁸² Legislativní pravidla vlády [online]. Úřad vlády České republiky [CZ], [cit. 28. listopadu 2018]. 71 s. Dostupné na < https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativni_pravidla_vl_dy.pdf>, čl. 41 odst. 1.

⁸³ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 244.

důchod) nebo jednorázové splnění povinnosti čili tkz. odbytné. Jedinou podmínkou je to, že manželé tuto dohodu uzavírají za účelem rozvodu manželství. V případě, že nedojde k dohodě mezi manželi/rozvedenými manželi, je zde možnost se obrátit na soud s určením nároku a výše výživného pro oprávněného manžela.⁸⁴

Dohoda manželů lze být chápána dvojím způsobem, tak jak uvádí Elischer.⁸⁵ Jedná se buď o dohodu ještě za trvání manželství nebo o dohodu, která je uzavřena až po rozvodu. V případě dohody, která vznikla za trvání manželství, se pak stává účinnou právě právní mocí rozsudku o rozvodu manželství.

Grygar i Elischer⁸⁶ se shodují na tom, že bez ohledu na způsob rozvodu manželství nemusí být tato dohoda předkládána soudu. Zákonodárce nedal podmínku, aby dohoda byla ve formě písemné smlouvy s ověřenými podpisy (i když pro faktické fungování mezi rozvedenými manželi by bylo vhodné tyto právní poměry mezi sebou nějak upravit) a co se týče obsahových náležitostí, nechává je zákonodárce čistě na dohodě manželů/rozvedených manželů. Zde více upřesňuje Hrušáková⁸⁷ a to, že manželé si mohou zvolit výši výživného, jakou chtějí. Mohou se domluvit na dávkách, nemusí se tedy jednat o přesné měsíční dávky. Dále si mohou upravit i mnohem výši výživného než je přiměřený rozsah a v neposlední řadě se ani nemusí jednat o výživné plněné v penězích ale o naturální plnění (jako je například využívání nějaké věci druhého manžela).

S ohledem na obecné povědomí okolí mohou soudit, že ve většině případů mají mezi sebou manželé vytvořenou dohodu o vyrovnání majetkových vztahů. Ohledně výživného pro jednoho z nich se však buď to nedohodnou, nebo se snaží řešit právě odbytným, případně přenecháním nějaké věci do užívání oprávněného manžela. V případech, kdy se jedná o rozvod, kdy jsou vztahy mezi manželi velmi vyostřeny, kde ve většině případů nedochází k majetkovému vyrovnání a někdy ani k dohodě o uspořádání poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, nebude docházet ani k dohodě. Proto je zde ta možnost, obrátit se na soud. Ten pak bude nárok na výživné a jeho výši zkoumat dle okolností s ohledem na výše uvedené body v bodu 2.1. této práce.

---

⁸⁴ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 28. listopadu 2018]. 598 s. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 247.

⁸⁶ Viz. Poznámka č 76 a MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975.* Praha: Leges, 2016, s. 766.

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 469.

2.2.1 Odbytné

Jak by se mělo správně uvádět, odbytné je jednorázová úhrada, kterou lze nahradit rozsáhlý proces určující výši nároku výživného rozvedeného manžela. Odbytným tedy může být v případě dohody manželu jak finanční, tak i naturální plnění (s ohledem na smluvní volnost stran). Literatura uvádí⁸⁸, že by se mělo jednat o jednorázové plnění, ale s ohledem na smluvní volnost a samotnou dohodu stran může být plněno i ve splátkách případně jinak domluvených termínech.

Forma dohoda není vyžadována písemně, ale v případech, kdy je dohoda předkládána soudu v souvislosti s rozvodem dle § 757 pak splňuje zákonnou podmínku, že se jedná o dohodu o vypořádání výživného a zde platí forma písemné smlouvy s ověřenými podpisy. Podmínkou pro účinnost dohody o odbytném je pak pravomocný rozsudek o rozvodu manželství.

Po splnění povinnosti odbytného se pak dovozuje, že se jedná o splnění nároku a oprávněný manžel již nemá důvodný nárok na výživné rozvedeného manžela. V případě poskytnutí odbytného můžeme dojít k závěru, že došlo k zániku vyživovací povinnosti, tak jak je uvedeno v § 763 OZ.⁸⁹

2.2.2 Rozhodnutí soudu

OZ nám dává možnost, aby se manželé dohodli na výživném v době po rozvodu sami, bez ingerence soudu. V některých případech však k dohodě nemusí dojít, a proto zákonodárce vložil ustanovení § 761 odst. 2 OZ, že v případě že se rozvedení manželé nedohodnou o výživném, může požádat, aby rozhodl soud.

V případě soudního sporu se bude jednat o klasické sporné řízení dle OSŘ. Oprávněný manžel má povinnost tvrzení a důkazní a zároveň nese břemeno tvrzení a důkazní ohledně prokázání nároku na výživné rozvedeného manžela. Soud zde bude postupovat a rozhodovat o přiměřeném výživném dle § 760 OZ a měl by zkoumat všechny důvody dle § 760 odst. 2 OZ.⁹⁰

Soud by se již neměl zabývat a rozhodovat o dohodě o odbytném, výjimkou⁹¹ jsou případy, kdy dojde ze strany rozvedených manželů k dohodě a soud by pak k tomuto přistupoval jako schválení smíru dle § 99 OSŘ.⁹²

---

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 469 – 470.

⁸⁹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 768.

⁹⁰ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 248.

Z obecné roviny nám pak vychází ustanovení § 922 OZ a to, že výživné se přiznává ode dne zahájení řízení a rozsudek na plnění výživného rozvedeného manžela splňuje podmínky § 162 odst. 2 OSŘ a je předběžně vykonatelný.⁹³

2.3 Zánik práva na výživné

Znění ustanovení § 763 zní: „*Právo rozvedeného manžela na výživné zanikne, uzavřeli oprávněný rozvedený manžel nové manželství, nebo vstoupí-li do registrovaného partnerství.*“⁹⁴ Povinnost k plnění vyživovací povinnosti skončí, když už nejsou zákonné důvody pro její plnění. Bohužel je zákonné ustanovení velice úzce vymezeno. Zákon jasně uvádí, že v případě uzavření nového manželství oprávněným manželem, zaniká vyživovací povinnost povinného manžela. Je spravedlivé, logické i morální, aby povinný manžel již dále neplnil výživné.⁹⁵ Zákon nám zde jasně hovoří o manželství, ale existuje spousta případů, kdy oprávněný manžel žije s někým ve společné domácnosti „*na hromádce*“ po delší dobu. Zde by pak měl převážet logický a faktický smysl, a to, že v případě kdy má oprávněný manžel stabilní, majetkově zajištěný vztah po delší dobu, tak není morálně správné i nadále požadovat po povinném manželovi plnění výživného v plné výši nebo toto plnění alespoň částečně omezit a to za splnění podmínek dle § 762 odst. 2 OZ.⁹⁶

Ustanovení zde uvádí i nově vzniklá registrovaná partnerství, jelikož registrovaní partneři mají vzájemnou vyživovací povinnost dle § 10 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZRegP“). Následně pak zákon speciálně upravuje vyživovací povinnost, která následuje po zrušení partnerského soužití v § 11 ZRegP. V našem případě se hodí zmínit, že ustanovení § 11 odst. 4 ZRegP obsahuje samozřejmě nově uzavřené partnerství, ale je oproti ustanovení § 763 OZ rozšířený a to, že právo na výživné zaniká smrtí povinného partnera nebo jeho prohlášením za mrtvého.

---

⁹¹ Další výjimkou by mohl být případ, kdy rozvedený manžel podá žalobu na určení výživného rozvedeného manžela a bude tvrdit, že dohoda o odbytné je neplatná. Zde by měl soud zkoumat podmínky vzniku dohody a její obsah.

⁹² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 470.

⁹³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 248.

⁹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, znění § 763.

⁹⁵ Když oprávněný manžel vstoupí do nového manželství, tak mu z něj plynou jak osobní tak majetková práva a v novém manželství mají s novým manželem vůči sobě vzájemnou vyživovací povinnost mezi manželi a to ve stejné životní úrovni dle § 697 OZ. Je tedy čistě na svobodném rozhodnutí oprávněného manžela, jestli upřednostňuje výživné, nebo nově nabytá práva a povinnosti plynoucí z nového manželství.

⁹⁶ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 779.

S ohledem na další ustanovení OZ totiž můžeme tvrdit, že zánik práva na výživné není upraven pouze § 763 OZ, ale existují i další důvody, ze kterých lze vyvozovat zánik tohoto nároku. Jsou jimi např. úmrtí manžela⁹⁷, nabytí schopnosti sám se živit dle § 760 odst. 1 OZ jak je výše uvedeno, uplynutí soudem stanovené doby (nejvýše však 3 roky u sankčního výživného), poskytnutí odbytného dle § 761 odst. 1 OZ nebo promlčením⁹⁸.

---

⁹⁷ Zákon explicitně tento stav nijak neupravuje, ale vzhledem k tomu, že se jedná o osobnostní právo tak se smrtí povinného zaniká. Toto právo z povahy věci pak nepřechází na dědice. Také se můžeme argumentačně opírat i o ustanovení speciálního zákona a to ZRegP a ustanovení § 11 odst. 4 písm. a), kde je smrt nebo prohlášení za mrtvého, zákonodárcem upravena.

⁹⁸ K problematice promlčení jsem se již zmiňovala v souvislosti se základními zásadami a principy vyživovací povinnosti.

3. Tzv. Sankční výživné

Ustanovení § 762 OZ týkající se tkz. sankčního výživného je možné považovat za výjimečný institut. Může být přiznáno až do výše stejné životní úrovně, tedy rozvedenému manželovi náleží větší než omezená majetková práva. I když pojem sankční výživné není zcela přesný, s ohledem na to, aby opravdu došlo k tomu, že se bude jednat o sankční povahu povinnosti pro povinného manžela, musela být skutečně prokázána závažná újma, kterou způsobil povinný oprávněnému manželovi a i proti jeho vůli nakonec došlo k rozvratu manželství a oprávněný se na tomto rozvratu ničehož nedopustil.⁹⁹

Musím zde zmínit, že dnešní úprava sankčního výživného velice vychází z § 93 ZOR. Nemůžeme tvrdit, že se jedná o doslovné převzetí, jelikož jak tvrdí Grygar, je zde doplněno návětí o dohodě, nesouhlasu s rozvodem a k limitaci rozsahu výše výživného až do výše stejné životní úrovně.¹⁰⁰

Vzhledem k tomu, že se jedná o specifické ustanovení, je potřeba zmínit jeho právní postavení v zákoně. Ustanovení § 762 OZ je k § 761 a § 760 OZ ve vztahu speciality. Vzájemný vztah speciality mezi § 761 a § 762 OZ spatřuje Grygar¹⁰¹ na základě *kvalifikované skutkové podstaty*, která oproti základnímu ustanovení garantuje vyšší míru plnění. Specialita k § 760 odst. 1 OZ je pak dána právě touto vyšší mírou, kdy ustanovení § 762 OZ uvádí, že je možné nárokovat po povinném manželovi výši vyživovací povinnosti dosahující stejné životní úrovně¹⁰², na rozdíl od přiměřené výživy přiznané právě zmíněným § 760 odst. 1 OZ. V neposlední řadě lze také uvést, že i když není výslovně uvedená obdobná aplikace obecných ustanovení o výživné, lze dovozovat z pohledu speciality § 762 na § 760 OZ, že se i zde promítne obecné použití ustanovení o výživném (např. § 913, § 921 a § 922 OZ).

Za nejlépe vystavěnou strukturu § 762 OZ považuji rozbor Grygara.¹⁰³ Ten vidí dvě základní podmínky aplikace pro ustanovení § 762 OZ, a to objektivní (absence dohody, běh času) a subjektivní (nezavinění rozvratu, vznik závažné újmy a absence domácího násilí – kdy tato podmínka je pak obsahem ustanovení § 762 odst. 2 OZ).

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 470 - 471.

¹⁰⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 770.

¹⁰¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 770.

¹⁰² Na tu upozorňuje i Elischer a pro určení rozsahu pak odkazuje na § 697 OZ. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 251.

¹⁰³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 771 - 776.

Jako první objektivní podmínka je zmiňovaná absence dohody rozvedených manželů. Dle znění zákona a jeho výkladu je tedy vyloučena jak dohoda uzavřená mezi rozvedenými manželi pro dobu po rozvodu, tak se jedná i o případy, kdy si manželé sjednají dohodu ještě za trvání manželství. V případech odbytného pak může vycházet ze speciality ustanovení § 762 OZ. S ohledem na to, že speciální úprava toto nijak neupravuje a jedná se o výjimku, budeme se řídit obecným zněním a to § 761, že v případě dohody, která nahrazuje výživné (čili odbytné) je nárok na uplatnění výživného podle § 762 OZ vyloučen.

Druhou objektivní podmínkou je pak běh času. Ustanovení § 762 OZ jasně stanovuje, že doba pro uplatnění je doba po zániku manželství, to znamená, že musí existovat pravomocný rozsudek o rozvodu manželství. Dalšími podmínkami pak jsou ty, že se musí uplatňovat v době ne delší než 3 roky od tohoto pravomocného rozhodnutí a sankční výživné je pak i dle obecného ustanovení § 922 OZ přiznáno od doby podání žaloby. V případě délky trvání povinnosti k plnění sankčního výživného nám pak zákonodárce uvedl v důvodové zprávě že: „soud rozhodující o sankčním výživném určil dobu jeho poskytování (to mj. znamená, že po uplynutí této doby je oprávněný nucen znovu žalovat o „standardní“ výživné, které lze pak přiznat ode dne podání žaloby).“¹⁰⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že oprávněný manžel má dle zákonodárce i znění zákona nárok na sankční výživné ve výši stejné životní úrovně nejdéle po dobu 3 let, ale následně, za předpokladu že splňuje podmínky pro uplatnění nároku na výživné rozvedeného manžela podle § 760 OZ, se může obrátit na soud a uplatňovat daný nárok.¹⁰⁵ Nemałym problémem je pak stanovení přiměřené doby na nárok sankčního výživného. Zákon sice uvádí nejdéle dobu 3 let, ale pro určení tohoto nejdelšího období by musela být způsobena oprávněnému závažná újma (ať už citová, emoční, psychická, osobnostní hmotná/nehmotná nebo sociální)¹⁰⁶ a další specifikace případu by pak měl zohlednit soud. Samotnou dobu v délce 3 let můžeme; v případě že vycházíme z názorů, že právní úprava tohoto znění je v podstatných znacích shodná s úpravou v § 93 ZOR; pokládat za dobu maximální. Soud tedy má možnost rozhodnout o přiznání sankčního výživného v kratší lhůtě, nebo během běhu lhůty v případě závažné změny poměrů může

---

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 4. prosince 2018]. 598 s. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

¹⁰⁵ Grygar v publikaci důrazně vylučuje překrývání těchto lhůt a přiznávání výše výživného. Zároveň vylučuje i podávané nároky, kdy oprávněný manžel žádá výživné podle § 762 OZ a následně chce, ab po skončení sankčního výživného soud rozhodl i o výživném rozvedeného manžela dle § 760 OZ. To je však nepravděpodobné, jelikož soud nemůže dopředu deklarovat, že oprávněný manžel opravdu osvědčí faktický stav, že má nárok na výživné oprávněného manžela. Nikdo totiž nevidí do budoucnosti a nemůžeme tedy přisuzovat něco, co ještě ani nenastalo a ani nevíme, zda nastane.

¹⁰⁶ Jak uvádí Elischer v ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 250.

i povinného manžela této povinnosti, platit sankční výživné, zbavit.¹⁰⁷ V případě běhu počátku 3 leté lhůty, se literatura shoduje v názoru, že právo požadovat sankční výživné podle § 762 OZ, vzniká prvním dnem od právní moci rozsudku o rozvodu manželství a od něj se pak počítá i doba podle § 762. Je to z důvodu, že sankční výživné zohledňuje tu závažnost způsobené újmy v době hned po rozvodu manželství. Fakt, že oprávněný manžel podal žalobu až po uplynutí části doby mu zákonem přiznané (v průběhu těch 3 let od rozvodu), nesmí jít na úkor povinného manžela. Také můžeme vycházet z obecného principu, že bdělým náleží práva.¹⁰⁸

První subjektivní podmínka, která by se měla posuzovat z pohledu oprávněného, je nezavinění rozvratu manželství nebo nesouhlas s ním. Pro zajištění podkladů na prokázání zaviněnosti na rozvratu manželství pro uplatnění výživného dle § 762 OZ, musí oprávněný manžel již během samotného řízení o rozvodu manželství soud obeznámit se všemi okolnostmi, které měly způsobit onen rozvrat manželství, kdo a jak způsobil a jakou újmu kdo utrpěl.¹⁰⁹ Pro posouzení soudu je však nutné provést ještě hodnocení toho, která z příčin rozvratu je na straně kterého účastníka, jejich závažnost při rozvratu a celkový poměr účastníků na rozvratu manželství. S ohledem na fakt, že se jedná o sankci, měl by výsledný poměr mezi zaviněním účastníků být ve větší poměru než je 50:50 (a menší odchylky od tohoto poměru). V případě nesouhlasu se jedná o novinku, kterou zákonodárce zavedl. Obecná ustanovení o rozvodu totiž pojem souhlas neznají a uvádějí *připojení se k návrhu*. Vzhledem k této koncepci pak Grygar tvrdí, že o nesouhlas se nebude jednat v případech, kdy šlo o společný návrh, nebo o připojení se k návrhu na rozvod manželství, nebo se bude jednat o případy, kdy je druhý manžel pasivní k projednávané žalobě o rozvod manželství. Pro splnění subjektivní podmínky pro uplatnění nároku na sankční výživné dle § 762 odst. 1 OZ pak spolu s jednou z těchto, musí být kumulativně splněna i další podmínka, kterou je způsobená vážná újma.

Vznik závažné újmy je základním hlediskem pro přiznání nároku na sankční výživné. Bohužel není nikde zákonodárcem jasně definována, proto je ponecháno soudu rozhodnout, zde se jedná o újmu (z pohledu sociálního, mravního, ale také v rámci materiálního či imateriálního pojetí). Základem však zůstává, že tato újma vznikla v důvodu rozvodu

---

¹⁰⁷ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍKOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 183.

¹⁰⁸ Příklad: Oprávněný manžel podal žalobu podle § 762 OZ až rok po právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Soud mu přizná nárok na sankční výživné ve výši 2 let, ale právě ty 2 roky bude počítat od právní moci rozsudku o rozvodu manželství, takže výsledkem bude přiznání sankčního výživného oprávněnému manželovi jen v délce trvání 1 roku.

¹⁰⁹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 34 – 35.

manželství.¹¹⁰ Jediným zákonem nevyřešeným dilematem pak zůstává pojmosloví závažné újmy a zvláště závažné újmy. Tento pojem se objevuje v ustanovení § 755 odst. 2 OZ v případě rozvodu. Grygar se domnívá, že zákonodárce zamýšlel provázanost mezi ustanovení § 762 a § 755 odst. 2 OZ, ale použil jiné označení způsobené újmy, které by se s ohledem na provázání dané problematiky mělo vykládat shodně.¹¹¹

Poslední subjektivní podmínka je samostatně upravena v § 762 odst. 2 OZ a to: „Dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné podle odstavce 1, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.“¹¹² Jak uvádí Hrušáková¹¹³, jedná se o zdůraznění toho, že se přiznané výživné nesmí přičít dobrým mravům, a proto ten, kdo se dopustil na druhém manželovi za trvání manželství domácího násilí, nemá nárok na přiznání sankčního výživného. Elischer¹¹⁴ se navíc domnívá, že pro uplatnění námitky domácího násilí, nemusí být druhý manžel odsouzen pro tento trestný čin, ale postačí důkaz o tom, že jednání druhého manžela naplňuje znaky domácího násilí. Grygar¹¹⁵ naopak nevidí hlubší význam, proč jej zákonodárce zařadil do kvalifikované podstaty sankčního výživného, když je zjevné, že se přičítá toto jednání dobrým mravům. Naopak on sám by toto jednání vztáhnul pod podmínku závažného důvodu dle § 761 odst. 2 písm. e) OZ. S ohledem na osobní povahu práva na výživné se literatura shoduje v tvrzení, že se toto ustanovení neuplatní v případě, kdy je domácí násilí vyvíjené na osobě blízké druhého manžela.¹¹⁶

---

¹¹⁰ V případě, že v důsledku rozvodu manželství je jeden z manželů dotčen na svých právech spojených právě s tímto manželstvím. Práva garantovaná v manželství jsou pak ty, jež jsou uvedené v § 687 OZ.

¹¹¹ Toto tvrzení může podpořit i praktické hledisko – to, že není legální definice těchto pojmů a určení jejich striktní hranice by pak mohlo způsobovat neshody, s ohledem na široký dopad újmy způsobené rozvodem manželství.

¹¹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů k § 762 odst. 2.

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 472.

¹¹⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., s. 252.

¹¹⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 776 - 778.

¹¹⁶ Opět by se tato okolnost dala vztáhnout pod ustanovení § 761 odst. 2 písm. e) OZ. Ustanovení § 761 odst. 2 písm. d) totiž specificky uvádí, že se musí jednat o čin trestné povahy, takže jednání naplňující znaky ještě není odsouzeným trestným činem a tudíž se musí zařadit pod jiný obdobný závažný důvod.

4. Procesní souvislosti s přihlédnutím k judikatuře

Výživné rozvedeného manžela je, jak už jsem zmínila, specifický institut, který lze vyřešit jak cestou dohody, nebo v případě nespolupráce mezi bývalými manželi a soudní cestou za splnění podmínek pro přiznání nároku, jak jsem rozebrala výše ve své práci. Bohužel v případech, kdy se tedy rozvedení manželé nedohodnou, dává zákonodárce možnost oprávněnému manželovi, se domoci výživného prostřednictvím soudu.¹¹⁷

S ohledem na to, že se chci ve své práci zaměřit převážně na ukázkou judikatury v případech rozhodnutí o výživném rozvedeného manžela, představím procesní souvislosti jen obecně.

4.1 Úvod do procesních souvislostí

Nalézací řízení ve věcech rodinněprávních lze v souladu s teorií civilního procesu dělit na řízení sporná a nesporná, které se řídí platnými právními předpisy a to zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) a zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“). V případě přiznání nároku na výživné rozvedeného manžela jde o řízení sporné. Toto řízení je založeno na konfliktu dvou stran a má reparační charakter, kdy na jeho konci je příslušné deklaratorní rozhodnutí.

Sporné řízení se typicky řídí příslušnými zásadami, nejvýznamnější jsou zásada dispoziční; jejímž typickým projevem je zahájení sporu stranami na návrh, který musí splňovat formu a obsah dle OSŘ¹¹⁸ nebo možná nakládání s návrhem žaloby podle uvážení účastníků sporu. Spolu se zásadou dispoziční je spojena zásada projednací, kdy účastník, který předloží návrh má povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat důkazy na jejich podporu. Následně pak tyto musí dokazovat v rámci procesních břemen.¹¹⁹

Účastníci sporu jsou označováni jako žalobce a žalovaný dle § 90 odst. 1 OSŘ, ve věci samé soud rozhoduje rozsudkem. Odvolání je proti němu přípustné, dovolání však nikoli (srov. § 30 ZŘS).

---

¹¹⁷ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍKOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s.

¹¹⁸ Obecná úprava umožňuje pouze písemná podání dle § 42 odst. 1 OSŘ.

¹¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 301-304.

V dnešní době, se soudy snaží, aby strany sporu nacházely v rámci rodinněprávních sporů alternativní řešení, aby následně nemuselo docházet na soudní jednání. Této problematice se pak věnuje mediace, která je zvláště upravena v zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMed“).

4.2 Judikatura

Obsahem názvu mé diplomové práce je i přihlídnutí k judikatuře. Proto je nutné tuto judikaturu zmínit, a proto jsem pro svou práci vybrala rozhodnutí okresních soudů, na kterých bych chtěla demonstrovat uplatňování práva, jeho výklad v rámci soudní praxe a samotná odůvodnění soudců, proč ve věci rozhodli tak, jak rozhodli. Vzhledem k tomu, že jsou odůvodnění soudu v některých případech velice rozsáhlá, vybrala jsem pro svou diplomovou práci jen určité, pro mé téma podstatné, výňatky.

4.2.1 Rozhodnutí Okresního soudu ve Zlíně

Jedná se o spor, kdy se žalobkyně domáhala výživné rozvedeného manžela ve výši 1 500 Kč. Soudem jí byl nárok přiznán. Žalobkyně bydlela v městském bytě, kde se starala o další 3 děti a s nejmladším dítětem byla na rodičovské dovolené. Její průměrné příjmy byly zhruba 8 500 Kč a výdaje 8 000 Kč. Hlavní příčiny rozvratu manželství byly na straně žalovaného, který žalobkyni dlouhodobě verbálně i fyzicky napadal. Žalobkyně vlastnila nemovitost, ze které nemá žádný výnos a kvůli vážnoucímu břemeni jí nemohla užívat.

Soud zjišťoval poměry účastníků a zjistil, že žalovaný měl průměrný výdělek ve výši zhruba 20 000 Kč. Soud vycházel z ustanovení § 760 odst. 1 OZ, kdy rozvedený manžel není schopen se sám živit, a tato neschopnost má svůj původ v manželství. Odůvodnění soudu je pak následující: *„Žalobkyně je aktuálně na rodičovské dovolené a celodenně pečuje o syna účastníků. Celodenní péče o syna ve věku, kdy vyžaduje celodenní dohled a péči je objektivním důvodem, pro který si žalobkyně v současné době není schopna zajišťovat své potřeby z příjmu ze zaměstnání,.....je odkázána na sociální pomoc státu a vyživovací povinnost žalovaného, který je současně otcem dítěte, o nějž žalobkyně pečuje. V daném případě je tedy na místě, aby přispíval. Manželce bylo přiznání 1 500 Kč, byť poměry žalovaného umožňovaly žalovanému platit žalobkyni i vyšší výživné manželky, soud nemohl překročit návrh žalobkyně, kterým byl vázán.“*¹²⁰

---

¹²⁰ Rozhodnutí Okresního soudu ve Zlíně ze dne 11. června 2014, sp. zn. 36C 114/2014.

Z výše citovaného odůvodnění vyplývají dvě situace, které jsem v diplomové práci rozebírala a jsou pro soud klíčové v případě rozhodnutí, zda má oprávněný manžel nárok na výživné. Prvním byl objektivní důvod, zda manželova neschopnost se živit opravdu pochází z manželství, nebo s ním má souvislost, což vzhledem k celodenní péči o nezletilé dítě určitě je. Vzhledem k tomu, že soud se v rámci zásady projednávací přiklání jen k důkazům a podkladům, které mu strany sporu předložily, nemohl rozhodnout o přiznání vyššího výživného, než žalobkyně požadovala v návrhu, i když by podle úvahy soudu mohla žádat vyšší částku. Tím by překročil soud požadovaný návrh a zasáhl by přemíru nad jeho zákonem stanovené povinnosti.

4.2.2 Rozhodnutí Okresního soudu v Jihlavě

Žalobkyně podala návrh na výživné rozvedeného manžela ve výši 5 000 Kč, kdy návrh v rozsahu 3 500 Kč vzala při závěrečné řeči zpět. Žalovaná tvrdila, že i když se rozvedla v roce 2010 a již 2 roky žili manželé od sebe, trpí depresemi, má invalidní důchod a vše je zapříčiněno dluhy, které vznikly v době trvání manželství, které jí dostaly do tak hluboké deprese. Žalovaný se bránil, že do stavu hlubokých depresí se dostala, kvůli rozvodu s novým partnerem a to, že nemá příjem je způsobeno i tím, že odmítla cestovat za zaměstnáním a další si pak již nehledala kvůli svému psychickému stavu.

Soud provedl všechny důkazy, které spatřoval jako podstatné, zamítl důkazní prostředek výpovědi ošetřující lékařky, která znala případ jen zprostředkovaně z úst žalované. Stejně tak zamítl i dokazování výsledkem matky a sestry žalobkyně, a následně tak po provedeném dokazování došel k závěru že: *„nejsou splněny všechny podmínky pro stanovení výživného rozvedené manželky. Konkrétně se žalobkyni nepodařilo prokázat, že by její neschopnost sama se živit měla původ v manželství nebo v souvislosti s ním. ... Pokud měla žalobkyně těžké deprese v souvislosti s rozvodem manželství, jak uvádí ve svém návrhu, nenabídla soudu v tomto směru žádný důkaz. Naopak bylo zjištěno, že účastníci se rozvedli tzv. dohodnutým rozvodem poté, co se dohodli na majetku (včetně dluhů“), ... Žalobkyně navíc do žaloby o rozvod uvedla, že před rozvodem spolu účastníci jako manželé nežili již 2 roky, takže je zřejmé, že krize v manželství účastníků byla dlouhodobější a rozvod manželství byl zřejmě logické a očekávatelné vyústění. ... Těžko lze z pouhé existence společných dluhů z manželství dovozovat vyživovací povinnost druhého z manželů.“*

Soud na základě důkazů a odůvodnění žalobu¹²¹ zamítl, jelikož nebyl zcela jasně prokázán původ neschopnosti se živit v manželství. Žalovaná měla po rozvodu vztah

---

¹²¹ Rozhodnutí Okresního soudu v Jihlavě ze dne 23. dubna 2015, sp. zn. 18C 145/2014-55.

s partnerem, který ukončila kvůli jeho nevěrám. Také přišla o zaměstnání, jelikož nechtěla dojíždět do nového sídla společnosti, ne kvůli nemoci. Nakonec lze vzít na zřetel, jak i soud uvádí, že dluhy vzniklé z manželství nejsou žádným důvodem pro přiznání výživného rozvedeného manžela, jelikož při rozvodu měli možnost jejich vypořádání, k čemu nedošlo a zůstali jim dluhy společné, které splácejí v rámci exekuce.

4.2.3 Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci

Žalobkyně se domáhala výživného rozvedeného manžela ve výši 3 500 Kč. Podkladem pro přiznání byla celodenní péče o nezletilé děti a dceru z prvního manželství. Celkové příjmy žalované byly 9 130 Kč měsíčně, ale její odůvodněné potřeby převyšovaly 10 000 Kč. Žalovaný žil ve vlastním domě, vzhledem k svému vystudovanému oboru nebyl na trhu práce uplatnitelný a byla na něj vedena nejedna exekuce. Jeho příjmy byly tvořeny částkou 3 410 Kč a jeho výdaji činily přes 5 000 Kč.

Soud zohlednil všechna tvrzení a došel k závěru že: *„Žalobkyně celodenně a řádně pečuje o nezl. syna účastníků D. R., nar. (3 roky), (což je naplněno i tehdy, navštěvuje-li dítě omezeným způsobem mateřskou školu - viz. § 30, § 30b zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů), vzhledem k tomu není schopna se sama živit a tato její neschopnost má svůj původ v manželství, resp. v souvislosti s tím, neboť jde o dítě z manželství účastníků narozené. ... schopností, možností a majetkových poměrů povinného (žalovaného) též třeba zkoumat, zda se nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. V projednávané věci soud shledal, že vysokoškolsky vzdělaný žalovaný je dlouhodobě nezaměstnaný, byl z evidence uchazečů o zaměstnání sankčně (pro nespolečnou práci) vyřazen, a byť (jak se jeví) je na trhu práce neuplatnitelný, ... v jím sledovaném oboru "obchodní zástupce" jsou volná pracovní místa nabízena z čehož dle názoru soudu vyplývá, že při vyvinutí odpovídající aktivity by žalovaný mohl velmi pravděpodobně takovéto zaměstnání získat s možným mzdovým ohodnocením 15.000,- - 20.000,- Kč (čistého)/měs“.* Soud se domníval, že zde je povinnost platit výživné, a to, že žalovaný nemá dostatečný příjem, pak nesmí být dáno na úkor žalobkyně. S ohledem ale na fakt, že žalovaný si práci nechce hledat v jiném, jimž už známém oboru. Soud tento postoj žalovaného vyhodnocuje jako vzdání se příležitosti najít přiměřené finančně zabezpečující zaměstnání a tak si nemůže žalovaný dostat svých závazků. Proto soud vzal žalobu jako částečně důvodnou, a přiznal

žalobkyni výživné rozvedeného manžela ve výši 500 Kč.¹²² Tuto výši zdůvodnil jako přiměřenou výživu, jelikož jde primárně o příspěvek na výživu, ne stejnou životní úroveň.

Dalším rozhodnutím¹²³ Okresního soudu v Jindřichově Hradci se žalobce domáhal zrušení své vyživovací povinnosti k žalované, ta však nesouhlasila a chtěla částku ještě zvýšit. Při přiznání práva na výživné v roce 2006 popíral žalobce příjem ve výši zhruba 24 000 Kč. Od té doby se však zásadně změnilly podmínky, žalobce se stará o svou matku, III. stupeň těžké závislosti a pobírá jen výsluhový příspěvek. Žalovaná pobírala invalidní důchod, nyní se jí příjmy zdvojnásobily a navíc má členská práva k družstevnímu bytu.

Soud zrušil dosavadní vyživovací povinnost a zamítl navýšení vyživovací povinnosti vzhledem k: *„není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů. Při rozhodování o výživném nebo o jeho výši vezme soud na zřetel, jak dlouho rozvedené manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno ... v důsledku rozvodu se bývalí manželé stávají navzájem cizími lidmi“*. Neschopnost sám se živit tak spíše než v manželství spočívala *„tato neschopnost v případě žalované pramení jednak z jejího zdravotního stavu a zejména z nedostatku vhodných pracovních míst. Dle § 8 NOZ, zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany. Pod klauzuli odmítnutí právní ochrany zjevnému zneužití práva, můžeme podřadit i takové jednání, které představuje zjevné zneužití práva na výživné. Ke zjevnému zneužití práva patří i požadování výživného po neúměrně dlouhou dobu jak je tomu v souzeném případě, kdy žalobce platí rozvedené manželce výživné po dobu 8 let, přičemž její neschopnost sama se živit nemá původ v manželství účastníků ani v souvislosti s ním“*.

Jak soud uvádí, je zde i rozpor se základními principy soukromého práva, kdy výživné bylo pobíráno po dobu 8 let, což je zjevně v rozporu s chováním žalované, aby se snažila najít dostačující příjem pro svou obživu.

4.2.4 Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě

Žalobkyně se domáhala u soudu výživné rozvedeného manžela ve výši 2 500 Kč. Starala se o nezl. dítě narozené v manželství a žila u svých rodičů, kde přispívala na bydlení částkou 4 000 Kč. Pobírala dávky sociální podpory ve výši 3 800 Kč a přídavek na děti 1 000

¹²² Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 11. prosince 2012, sp. zn. 6C 149/2014.

¹²³ Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 22. července 2014, sp. zn. 9C 50/2014.

Kč. Žalovaný měl průměrný příjem zhruba 18 000 Kč. Z jeho výpovědi však vyplynulo, že hradil inkaso, výživné k třem dětem, hypotéky a sám si hradil náklady do práce.

Soud žalobu¹²⁴ zamítl a zdůvodnil, že při zvážení všech okolností vyplývá: *„Žalobkyně pečuje o dítě, které je v takovém věku, že vyžaduje celodenní péči a v možnostech žalobkyně tak není zvýšit si svůj příjem prací. Lze tedy uzavřít, že žalobkyně není schopna sama se živit, přičemž tato neschopnost má původ v manželství, neboť žalobkyně pečuje o společné dítě účastníků, které se narodilo za trvání manželství. Zákonné podmínky pro stanovení výživného jsou tak splněny.“* Rovněž ale musí vzít v potaz to, že: *„V souvislosti s opuštěním společné domácnosti však soud musí přihlídnout k tomu, že účastníci mají ve společném jmění manželů rodinný dům, který sice nyní obývá žalovaný s babičkou, takže nepřináší žalobkyni žádný výnos, ze kterého by si mohla zajistit svoji výživu, ale který je však zároveň natolik veliký (6+1), aby jej žalobkyně mohla obývat až do vypořádání SJM. Z rozvodového řízení a z vyjádření žalovaného přitom vyplývá, že v užívání společné nemovitosti nebrání žalobkyni žádná závažná skutečnost, pokud by tedy žalobkyně realizovala své vlastnické právo k nemovitosti, nemusely by jí vznikat současné náklady na bydlení ve výši 4.000 Kč měsíčně. ... Žalovanému tak měsíčně na jeho obživu zbývá okolo 3.300 Kč. Faktické možnosti a schopnosti žalovaného jsou tak v podstatě shodné se současnými poměry žalobkyně. Pokud soud dále vezme v úvahu, že rozvedené manželce náleží toliko přiměřené výživné, tedy výživné svým rozsahem nižší, než na jaké by vznikal nárok za trvání manželství, bylo by možné žalovanému vzhledem k jeho zjištěným možnostem a schopnostem stanovit toliko symbolické výživné.“*

Při rozhodování o nákladech řízení, využil soud svého práva na zvážení okolností a nepřiznal náhradu nákladů řízení a to z důvodu, že: *„Soud však při rozhodování o nákladech řízení přihlédl ke složité životní situaci žalobkyně, která je na rodičovské dovolené, je svým příjmem odkázána zcela na dávky státní sociální podpory a má v péči dvě nezletilé děti, jejichž potřeby pokrývá žalovaným poskytované výživné jen zčásti. Pokud by soud za této situace přiznal žalovanému náhradu nákladů řízení, ohrozil by tím nejen výživu žalobkyně, ale především výživu společných dětí účastníků.“*

Z výše uvedeného odůvodnění je zapotřebí vyzvednout soudní posouzení přiměřené výživy. Vzhledem ke shodným majetkovým poměrům účastníků by pak určení výživného postavilo jejich vzájemnou majetkovou stránku na stejnou životní úroveň, což jak jsem rozebrala, není po rozvodu možné, za nesplnění zákonných podmínek. Ty zde nejsou

---

¹²⁴ Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 20. května 2014, sp. zn. 23C 12/2014.

a vzhledem k přiměřené výživě pak soud neshledal právo na přiznání výživného rozvedeného manžela.

5. Shrnutí

Na základě prostudování některých soudních rozhodnutí, která se týkají výživného rozvedeného manžela, jsem pochopila, jak těžké je rozhodování o přiznání a nepřiznání nároku na výživné. Soud musí na základě mu poskytnutých důkazů a tvrzení účastníků odůvodnit, proč přiznat/nepřiznat výživné rozvedeného manžela.

Primární je tedy položení si otázky, zda žalobce splňuje podmínky podle základního ustanovení § 760 odst. 1 OZ, klíčové jsou pak prvky neschopnost se živit a tato příčina pochází z manželství. Tak jak tuto problematiku důkladně rozebírá teorie, pak v praxi musí soud převzít teoretické povědomí a převést jej na reálné případy a okolnosti a vyvodit souvislosti, zhodnotit a zdůvodnit, jestli opravdu nárok na výživné vznikl.

Následuje pak určení výše výživného. Soud se vždy snaží zjistit veškeré příjmy účastníků, aby měl povědomí o celkových příjmech a následně i odůvodněných nákladech, kdy jejich vymezení je klíčové (soud musí správně odvodit, kolik účastníci potřebují na běžnou výživu, chod domácnosti aj.). Důležitým faktorem pro určení výše jsou pak také možnosti a schopnosti povinného manžela a zároveň, v případě že nejsou naplněny podmínky dle § 762 OZ, musí soud rozhodnout ve výši přiměřené výživy.

Dále se soud může zabývat a v individuálních případech rozhodovat o přiznání nebo nepřiznání náhrady nákladů řízení, případně se zabývat morálním aspektem pro přiznání a výši výživného.

Na základě mnou vybraných rozhodnutí musím říci, že soudy se vypořádaly ve svých odůvodněních se všemi podstatnými znaky pro uznání práva na výživné rozvedeného manžela včetně problému určení její výše.

Také musím konstatovat, že vzhledem k obecně známé rozvodovosti v České republice je tento institut zatím moc nevyužíván. Můžeme se jen domnívat, že se účastníci většinou dohodnou, případně spor o výživné vyřeší již za trvání manželství v rámci dohody o majetkovém vypořádání, odbytným nebo dohodou mezi rozvedenými manželi.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala institutem výživného mezi rozvedenými manželi s přihlédnutím k judikatuře. V rámci úvodu jsem nastínila institut manželství, který je základním kamenem a předchází institutu výživného rozvedeného manžela. S ohledem na samotný název, výživné rozvedeného manžela, je totiž zcela zjevné, že nejdříve musí dojít k manželství a následnému pravomocnému rozvodu manželství, aby zde pak byla možnost uplatňování nároku na výživné rozvedeného manžela. Základní podmínkou tedy je zaniklý právní vztah manželství mezi manželem a manželkou.

V dalších kapitolách jsem se pak postupně věnovala vývoji samotného institutu výživného rozvedeného manžela, vzniku a zániku tohoto nároku, jeho výši a délce trvání. Také jsem se zmínila o jiných možnostech jak nahradit soudem přiznaná výživné rozvedeného manžela a přiblížila jsem institut sankčního výživného. V závěru své práce jsem se snažila na vybraných soudních rozhodnutích aplikovat poznanou teorii se soudní praxí.

Cílem mé práce bylo provést analýzu právní úpravy institutu vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi, jejího vzniku a zániku, rozsahu a výši nebo jiné možnosti náhrady vyživovací povinnosti.

Ve své práci jsem mimo jiné zkoumala také sankční charakter tohoto institutu. Analýzou právních předpisů jsem došla k závěru, že právě § 762 OZ může pokládat za sankci a je i v literatuře označováno za sankční výživné. V rámci své práce jsem tento institut rozebrala a došla jsem k závěru, že sankční výživné je ve vztahu speciality k obecným ustanovením o výživné rozvedeného manžela. Základem pro uplatnění nároku podle § 762 OZ pak tedy nemusí být neschopnost se živit nebo přiměřená výživa, podstatným znakem je způsobená závažná újma druhému manželovi a nezapříčinění rozvodu manželství. Ustanovení § 760 a §761 OZ pak působí podpůrně pro vymezení sankčního výživného a jeho vzájemnou provázanost na obecná ustanovení o výživném dle § 910 OZ.

Další zkoumanou otázkou pak byla provázanost výživného rozvedeného manžela s rozvodem a předchozí vyživovací povinností mezi manželi. S ohledem na prostudované monografie, články a komentáře můžu říci, jak jsem uvedla již výše, že základním provázáním je pravomocný rozsudek o rozvodu manželství, čili ukončený právní vztah mezi manželem a manželkou. Výživné rozvedeného manžela je samostatný institut, který má zákonem stanovené podmínky pro uplatnění samotného nároku na výživné. Mohu tedy konstatovat, že vzájemná provázanost mezi výživným mezi manželi a rozvedenými manželi

není. Vyživovací povinnost mezi manželi je postavena na jiných zásadách a hlavně v rámci uceleného právního uskupení – čili manželství. Po rozvodu se z manželů stávají z určitého pohledu práva úplně cizí osoby, které mají vlastní osobní a majetkovou sféru.¹²⁵

Dnešní úprava vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi se mi zdá vcelku zdařilá. Jak jsem zmiňovala již v první kapitole, je dnešní úprava velice podobná úpravě v ZOK. Zákonodárce se jen pro dnešní znění v OZ snažil více konkretizovat a doplnit některé podmínky pro vznik nároku na výživné. Snažil se tak ulehčit práci soudům, které se nemusí toliko vypořádat s tím, zda nárok vznikl nebo ne. Soudům je pak v návaznosti na kapitolu čtyři a pět ponechán velký rozsah na úvahu v jakém rozsahu, výši a délce trvání přiznat výživné, aby se to nepřičilo dobrým mravům a jiným i sociálním aspektům, které jsou v rámci rodinného práva důležitým měřítkem.

Jediné, co vnímám jako negativní, je stále absence délky trvání výživného rozvedeného manžela. Chápu, že je v době rozhodování těžké určit potřebnou délku vyživovací povinnosti, ale vzhledem k tomu, že není určena žádná maximální hranice k poskytování výživného rozvedeného manžela, může pak docházet k zneužívání práva na povinném manželovi, což jak jsem poukázala, bylo i případem v rámci jednoho soudní rozhodnutí. Zákon sice zná zánik vyživovací povinnosti v případě úmrtí nebo nového manželství oprávněného manžela, ale i tak zastávám názor, že by mohlo dojít k určení alespoň minimální časové hranice, kdy by se dalo přezkoumat, zda vyživovací povinnost pro oprávněného manžela je stále nutná, že není schopen se sám živit a tato povinnost stále vychází z manželství, nebo má s ním souvislost.

Závěrem bych chtěla jen dodat, že celkově hodnotím institut výživné rozvedeného manžela pozitivně. Zákonodárce se snaží držet *ochrannou ruku* nad oprávněným manželem a dále pak v rámci právní úpravy vidím snahu o provázanost mezi rozvedenými manželi, i když podle práva jsou si cizími osobami. Je důležité, aby si společnost uvědomila, že tak jak není možné utéct od svých závazků v podnikatelské sféře, není to možné ani v rodinné. Stát i soud se tedy primárně snaží, když už manželé uvažují o rozvodu, nabídnout jim alternativu dohody a domluvy (snaha usmíření manželství i prostřednictvím mediátora či sezení s psychologem aj.).

---

¹²⁵ Pro účely této diplomové práce se nezabývám provázaností rozvedených manželů s ohledem na rodičovské povinnosti nebo společné spoluvlastnictví k majetku, který vznikl za doby trvání manželství nebo dokonce společné dlužné povinnosti.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

Monografie

1. DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody: praktický návod, jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002. 104 s.
2. FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 260 s.
3. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. 366 s.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006. 398 s.
5. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. 1. vydání. Praha: Computer Press, 2000. 83 s.
6. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 41 s.
7. ŠMÍD, Ondřej. *Výchova a výživa k nezletilým dětem a řízení o nich*. Olomouc, 2012. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Vedoucí práce Milada HRUŠÁKOVÁ, Renáta ŠÍNOVÁ.
8. KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 152 s.
9. KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 168 s.
10. VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo. Historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s.
11. RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍKOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s.
12. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2016. 436 s.

Komentáře

13. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 752 s.

14. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1349 s.
15. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 558 s.
16. LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 1012 s.
17. SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1424 s.
18. SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 1054 s.
19. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
20. MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, 2064 s.

Právní předpisy

21. Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
22. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
23. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
24. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
25. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů.
26. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
27. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů.

Odborné časopisy

28. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 3, s. 23-32.
29. LUŽNÁ, Romana. Výživné rozvedeného manžela. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 3, s. 8-11.

30. LUŽNÁ, Romana. Výživné rozvedeného manžela před a po 1. 1. 2014. *Právo a rodina*, 2014, roč. 16, č. 1, s. 19-22.
31. WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 6, s. 216-223.

Judikatura

32. Rozhodnutí Okresního soudu v Jihlavě ze dne 23. dubna 2015, sp. zn. 18C 145/2014-55.
33. Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 20. května 2014, sp. zn. 23C 12/2014.
34. Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 22. července 2014, sp. zn. 9C 50/2014.
35. Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradce ze dne 11. prosince 2012, sp. zn. 6C 149/2014.
36. Rozhodnutí okresního soudu ve Zlíně ze dne 11. června 2014, sp. zn. 36C 114/2014.
37. Stanovisko Nejvyššího soudu v Brně ze dne 19. října 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012.

Internetové zdroje

38. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. Justice.cz, 3. února 2012 [cit. 24. října 2018]. 598 s. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
39. Legislativní pravidla vlády [online]. Úřad vlády České republiky [CZ], [cit. 28. listopadu 2018]. 71 s. Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn_pravidla_vl_dy.pdf>.
40. Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad [CZ], 21. března 2018 [cit. 18. prosince 2018]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvательства-rok-2017?fbclid=IwAR241FTBLjaWkIa4j_hh-BFF1BR26h6Fqn4KU75PNyWYD6tIePs-ImkNfu0>.
41. Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, dostupný na *ASPI* [právní informační systém], [cit. 24. října 2018].

Abstrakt

Výživné rozvedeného manžela je velice specifický institut, který společnost moc nevyužívá, a proto jsem se rozhodla ve své práci tomuto institutu věnovat a přiblížit jeho základní aspekty. Diplomová práce je tvořena 5 kapitolami, kdy jednu kapitolu mohu pokládat za praktickou část diplomové práce.

Teoretická část se skládá z prvních 3 kapitol. První kapitolu jsem věnovala obecně výživnému rozvedeného manžela, jeho vývoji a samotné jeho hmotněprávní a procesní úpravě včetně základních zásad, které se v rámci výživného rozvedeného manžela uplatňují. V druhé kapitole jsem se zabývala samotným vznikem, zánikem a trváním nároku na uplatnění práva na výživné rozvedeného manžela. Také jsem zde nastínila i jiné možné vypořádání výživného rozvedeného manžela. Třetí kapitola je pak věnována tkz. sankčnímu výživnému.

Jako praktickou část pak vnímám kapitolu 4, v níž jsem se snažila přiblížit obecně procesní aspekty a vybranou judikaturu okresních soudů, které rozhodovaly ve věci výživné rozvedeného manžela od účinnosti OZ. Na těchto rozhodnutích jsem demonstrovala teoretické poznatky dané problematiky. V poslední kapitole jsem pak shrnula odůvodnění soudních rozhodnutí a zhodnotila jejich vypořádání s důkazy v individuálních případech.

Abstract

A divorced husband with alimony is a very specific institute that the society does not use much and therefore I have decided to devote the theses to this topic to bring closer its basic aspects. The diploma thesis consists of 5 chapters, where one chapter can be considered as practical part of the thesis.

The theoretical part consists of the first three chapters. The first chapter was devoted generally to the divorced husband with alimony, to his development and to his substantive and procedural adjustment, including the basic principles that apply to the divorced husband's maintenance. In the second chapter, I dealt with the very origin, extinction and duration of the right to claim the alimony. I also outlined another possible settlement of the divorced husband's alimony system. The third chapter is devoted to the sanctioning alimony.

As a practical part I see Chapter 4, in which I tried to bring about in general the procedural aspects and the chosen case law of the district courts, which decided in the matter of the maintenance of the divorced husband from the effectiveness of the Civil code. In these decisions, I have demonstrated the theoretical knowledge of the subject. In the last chapter, I summarized the rationale for court decisions and evaluated their settlement with evidence in individual cases.

Seznam klíčových slov

- výživné
- výživné rozvedeného manžela
- úrovně výživy
- vznik a zánik práva na výživné
- sankční výživné
- procesní aspekty výživné rozvedeného manžela
- soudní rozhodnutí k problematice výživné rozvedeného manžela

Keywords

- nutrition
- divorced husband's alimony
- levels of alimony
- the creation and termination of the right to alimony
- alimony sanction
- procedural aspects of alienated divorced husband
- a court decision on the issue of alimony of divorced husband